

6e JAARGANG No. 9

15 NOVEMBER 1961

PRIJS 50 CENT

TONG TONG

HET ENIGE INDISCHE BLAD IN NEDERLAND

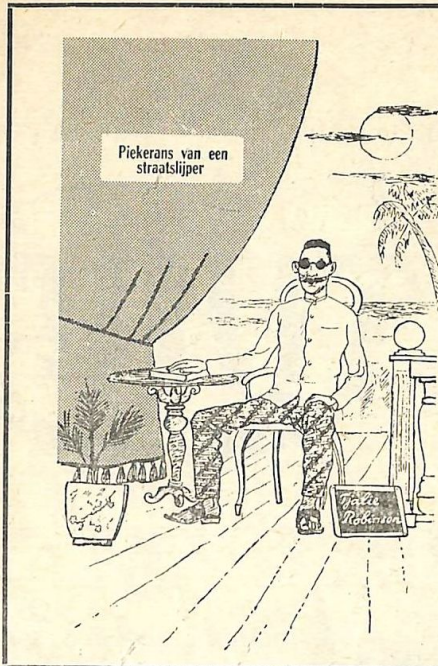

Foto: „ANEFO“

VREEST NIMMER

STICHTING INDISCHE DOCUMENTEN

Een leuk cadeau voor de a.s. feestdagen:

Piekerans van een Straatslijper (I)

door Tjalie Robinson

**Het tweede deel in onze Tjitjakreeks
Luxe Pocket f 3,50**

**Verkrijgbaar Tong Tong
Prins Mauritslaan 36
Den Haag**

**Wat nog makkelijker is:
Maak f 3,50 over op giro
6685 en U krijgt het boekje
thuis gestuurd**

BIJ DE VOORPLAAT:

Op 13 Oktober 1941 kwam hij om het leven. Waarom dan niet in het nummer van medio vorige maand, dus precies 20 jaar geleden, daarvan melding gemaakt? We weten het zelf niet. Misschien omdat het ons onbewust tegen de borst stuitte om, aan zo'n diepe (en nog steeds voortlevende) rouwdag een „gelegenheidsartikel“ te wijden. Misschien ook omdat de levende Generaal Berenschot nog steeds in ALLE harten bestaat. Vijf jaren uitgebreide correspondentie en ontelbare gesprekken met Indischgasten hebben ons daarvan overtuigd. Van alle grote Nederlanders in Indië wordt hij het meest en het eerst genoemd. Is zijn nagedachtenis zonder één uitzondering de levendigste, de ontroerendste en de meest trotse.

Hij is voor ons even onvergeetlijk als Indië zelf. Meer dan dat: aan het oude dierbare Indië willen wij af en toe nog wel een verkeerd torntje ontdekken. Bij Generaal Berenschot is dat onmogelijk.

Wie deze man gekend heeft of zelfs maar uit de verte van hem gehoord, moet eigenlijk wel verwonderd zijn. Want hij heeft letterlijk niets gedaan om ook maar even de aandacht te vestigen op zijn deugden. Ja zelfs kon zijn deugdelijkheid niet opvallen omdat hij nimmer „foute“ mensen veroordeelde.

En toch kent iedereen hem — en nochtans weten wij zó weinig van hem dat wij geen pagina met anekdoten vullen kunnen. Omdat wij nu eenmaal onthouden wat verwonderlijk is. En alles wat hij deed zó natuurlijk bij zijn persoon paste dat wij het nauwelijks zagen. Het verwonderlijke van alles wat natuurlijk is beseffen wij pas als wij het voorgoed verliezen. Als het licht onzer ogen.

In de nacht die nu vaak om ons is van angst, vertwijfeling en onverdraagzaamheid, leidt Generaal Berenschot nog steeds onze schreden. Die kleine, bruine, zwijgzaam onvergeetlijke Generaal. Dien. Doe goed. Vreest nimmer.

We doen ons best, Generaal!

TONG-TONG

TONG TONG ABONNEES

Wij hebben voor U een **LEUKE KERSTSURPRISE!!**

Stuur ons vóór 30 november Uw kerst- en Nieuwjaarswens samen met één riks. (Per brief of per giro 6685)

In ons Kerstnummer is een speciale pagina voor dat doel gereserveerd. U kunt het bijv. als volgt doen:

Fam. X straat No. in Y wenst familie en kennissen slamet tahoen baroe.

Doet U het? Nu meteen? Maak gebruik van deze goedkope manier om uit het oog verloren kennissen weer op te sporen! Dit wordt de meest gelezen pagina van ons Kerstnummer!

Nassi-Kalenders en Kerstkaarten

Bestel zo spoedig mogelijk onze: **Nassi-Kalenders** met zes fraaie litho's uit het Indië van Tempo-Doeloe, prijs f 2.50, en onze **Kerstkaarten** in 4 kleurendruk naar karakteristieke tekeningen van Rogier Boon, per stel van 4 kaarten f 1.-.

Helpt op deze wijze onze in nood verkerende landgenoten in Indonesië.

Bestellingen te richten aan Secretariaat Nassi, Antwerpsestraat 18, Scheveningen, Giro 447853, Telefoon 558978.

Komt voor speciale costuums voor de a.s. FEESTDAGEN tijdig, teneinde teleurstelling te voorkomen, bij

MARNELLI

Haute Couture

van

Mevrouw M. A. CIRCKENS - Frankenstraat 12 - Den Haag
Telefoon 542.370

v/h Maison „Marie Antoinette“ - Soerabaia

(Ook voor buiten Den Haag)

tong tong

Onafhankelijk Indisch Tijdschrift
Prins Mauritslaan 36 - Den Haag
Tel. 542.542 - Giro 6685

Verschijnt de 15de en 30ste van elke maand
Prijs per nummer f 0,50. Kwartaal f 2,50
Halfjaar f 5,-. Per jaar f 10,-.

Betaling geschiedt altijd VOORUIT

ABONNEMENTEN BUITENLAND

Per jaar

Australië:

Per Luchtpost: f 43,-. Per Zeepost: f 15,-.

Nw. Zeeland, Zd. Afrika, Brazilië:

Per Luchtpost: f 33,-. Per Zeepost: f 15,-.

Nw. Guinea, Canada, U.S.A.:

Per Luchtpost: f 27,-. Per Zeepost: f 15,-.

Suriname, Antillen:

Per Luchtpost: f 21,-. Per Zeepost: f 15,-.

West-Europese landen:

Per Luchtpost: f 15,-.

Agente voor de U.S.A.: Hermine A. Diemel, 1804 Broadway, San Francisco 9, California.
Agente voor Canada: Mevr. E. le Sueur-Zimmer, 1 Richview Side Road, RR 1 Islington, Ontario, Canada.

Uitgave GAMBIR

Uitgeverij voor Oost en West

Onder redactie van TJALIE ROBINSON. Zoekt op basis van de nuttige ervaringen in de Gordel van Smaragd nieuwe interesses in Nederland te wekken voor de Tropengordel.

DE TOCHT

Toen ik acht jaar oud was, verhuisden mijn ouders naar Meester Cornelis en begon ik direct (zoals alle jongens deden in die tijd) mijn nieuwe woongebied te verkennen in een reeks van zwerftochten. Eén van die tochten bracht mij op de spoorbaan (dilarang masoek) over de sluisen van Manggarai. Van dit hoge punt uit deed ik twee ontdekkingen, één dichtbij, één ver. Dichtbij was „De Kom”, een kolkje voor een zijsluis, waar in die zwembadloze tijd vele jongetjes, blank en bruin, zwommen. Van deze openluchtzwemclub werd ik op de gebruikelijke wijze lid: tjelana monjet uit en „teroes ketje-boer”. Kennismaken deed je in het bruine sop. Voorhangen, debalotteren enz. gebeurde „op de blote vuist”. Leuke tijd, Peh. Elke gèték was een zwembad. Entree was: „Noempang, Poh!” en dan: djapret. Kassian meisjes vroeger doormaartuis. Goed. Tweede ontdekking was aan de westerhorizon een tjemarabos. Heel ongewoon. Normale bossen hadden altijd een zeer onregelmatig profiel door de vele boomsoorten. Bij dit tjemarabos waren alle boomkruinen precies op één lijn. Alle bomen waren tjemara's. Geen sengon of djindjing of wat dan ook anders erbij. Dat intrigeerde mij. Ik móest dat wonderbos zien. Sprak er met Pa en Ma over. Maar ook zij waren nieuw in Mèstèr en hadden geen interesse voor bossen. Alleen voor scholen en kerken. En ook vonden zij de afstand (mijn schatting: precies op de horizon) een bezwaar.

Maar op een vrije vacatiedag ging ik dan tóch. Eigenlijk stom van me om erover te praten, want nu moest ik van Ma op schoenen gaan („Mischien kom je door deftige buurten”), maar ik kreeg tot mijn vreugde ook drie bolongans (stui-vers) toegestopt („Straks maak je weer wat kapot; dan kan je tenminste direct een beetje ver-goeden.” „Ja Ma.”) Vóór etenstijd thuis. „Ja Ma.” Anders tabok, lo! „Ja Ma. Dag Ma!”

Die schoenen werden al direct een ellende. Toen-tertijd strekte het bandjirkanaal zich zo maar open en bloot door de vlakten van Menteng Poelo, Karet en Doekoe uit. De villawijk Menteng was nog niet gebouwd. Er waren maar een paar straten en een paar huizingroepjes. Langs het bandjirkanaal was geen weg, alleen maar een dijk van rode aarde. En door in de nacht gevallen regens was die aarde zo taai als dodol depok geworden. En opeens ging mijn rechterschoen van voren spontaan open als een krokodillenbek met koperen tandjes. Pak slaag nummer één lag al meteen als voorschot klaar. „Waarom loop je niet op straat?” „Er is geen straat!” „Waarom loop je waar geen straat is?” Soedah, U weet, Moeders. Ik heb veel geleden, luitjes.

Als kalf-nja al verdrongen, páás men haat dempen: ik trok mijn schoenen uit, waste ze zorgvuldig in het bandjirkanaal en hing ze aan de samengenoemde veters over mijn schouder. Tóch meteen: pok, pok, twee tjap merah op mijn bloes. Hoe kéeén! (Als sial, móet kén!). Doorlopen. Weliswaar ging het tjemarabos op een merkwaardige manier steeds achteruit, maar wie teroes poekoelt, komt er altijd. Ik liep dus koppig door tot ik opeens, vér na de laatste brug, aan een zijriviertje kwam zonder brug. Nou ja, een eindje stroomop zou wel een bruggetje of een vlot zijn. Lopen, lopen. Niets. Zelfs geen kampong. Wel een kerkhof, een Mohamedaans kerkhof. Met hoge karèt-bomen, waarin vele bêtèts huisden. Zeer interessant. Later terug-komen om bêtèts te vangen. Maar „djembatan tida ada, njo!” Het ellendige riviertje heette de Kali Kroekoet, vernam ik, het kerkhofje: Koeboeran Karèt.

Ook al was het kalitje vrij smal, het water stond hoog en stroomde snel, was diepbruin van kleur. Een doorwaadbare plaats was er niet. Terug naar de brug over het bandjirkanaal en aan de overkant verder? Om daar misschien weer een zijriviertje te vinden! Nonsens. Niet te lang. Kleren uit. Met de riem op het hoofd gebonden, een voordelige bocht uitpikken voor de stroom en dan „njngngng-pok”: de overkant, met de wijsvinger het vochtige knapenlijf schoongeritst, kleren weer aan, poekoel teroes. Een vrij grote vlakte scheidde mij nu nog van een heuvel, waar temidden van vele kam-pongs het tjemarabos lag. Linea recta er naartoe.

Enige tijd later stond ik weer op een grote weg met delemans en ebro's en sado's. Tarzan in de be-woonde wereld. Eigenlijk wel gek, zo'n bos mid-den tussen kampons en kennelijk aan een grote weg. Ik was geïntrigeerd. Gauw doorlopen. De bocht om... daar was het bos. Achter een muur te deksel! Een muur met poorten... het was een kerkhof! De begraafplaats Petamboeran... Ik voelde me „vies genomen”. Ik had gedacht me na die zware tocht heerlijk te kunnen neer-vleien op een tapijt van geurige bruine naalden. Nu kon ik alleen maar zitten op harde zerken. Ik ging ook maar zitten. Een beetje tarik napas. De wind suizelde door de tjemara's. Tussen de stammen door had je een mooi wijd uitzicht over wijde vlakten helemaal tot Tanah Abang en Mang-garai. Het was een mooi kerkhof, nog in aanleg, met maar weinig graven nog. Nog veel plaats. H'm Voorlopig was ik nog lang niet aan de beurt. En intussen zou toch wel het elixer uitgevonden zijn voor het eeuwige leven. Jo! Verder jo!

(Lees verder pag. 4)

GENERAAL BERENSCHOT

In het bericht „Bij de Voorplaat” noteerden wij dat wij geen pagina anecdoten en/of herinneringen aan Generaal Berenschot hebben kunnen vinden. En we meenden ook te kunnen vaststellen waarom.

Toch tjoekt dat niet helemaal. Wij weten namelijk ZEKER dat vele Tong-Tong-lezers IETS van hem weten of gehoord hebben. Een simpel voorval, een kenmerkende daad. Wij menen de gedachtenis aan deze generaal in Tong-Tong niet beter te kunnen dienen, dan door alsnog te verzamelen wat nog niet verzameld werd: een aantal gebeurtenissen uit zijn leven. Ieder-een die wat weet, schrijf het op. Stuur het ons toe. Opdat wij in ons archief straks een dikke map kunnen hebben, waarop „Generaal Berenschot” staat. Hoe dikker de map, hoe duidelijker daaruit blijkt, dat wij inderdaad begrip hebben voor het beste dat Indië ooit gekend heeft. Wacht niet. Schrijf NU.

Sonia Anschutz

over de mogelijkheid Sonia Anschutz nog eens te nodigen. We schreven haar. Sonia Anschutz „toon-de zich zeer gevoelig voor het feit dat U haar als een van de Uwen beschouwt” zei een brief, en wilde graag komen.

Direct namen we contact op met de Kunstkring Tong-Tong en Haagse muziekcritici. Toen bleek dat we (Tjalie is op vele kunststerreinen niet goed thuis) „een goede vangst” gedaan hadden, en dat de Kulturele Kring Tong-Tong het zich tot een eer kan rekenen Den Haag de première te mogen bieden van deze vermaarde actrice, waarvan recensies zeggen:

.... virtuozes kundigheid en levendige muzikali-teit” (Amsterdam)
.... un sentiment musical très prononcé... (Praag)
.... una completísima artista del piano... (Barcelona)
.... une musicienne tout-à-fait supérieure... (Antwerpen)
.... une nature primesautière et d'une très sym-pathique spontanéité... (Genève)

En toch, Tjalie, zeiden muziekkenners ons, twijfe-len wij of je een volle zaal krijgt. Nederland is niet zo muzikaal als men graag denkt en zij is een nieuwe artieste met een apart programma... Mil-haud, Ravel, Debussy... we wensen je in elk geval veel succes toe...

En toch waagt TONG-TONG het. Niet alleen omdat wij weten dat deze componisten juist het Indisch publiek apart aanspreken, maar ook omdat wij een „eigen actrice” graag voor het voet-licht zien. We weten zeker dat velen die zich anders nog een keertje bedenken voor zij (althans in kou en regen) naar een concert toe gaan, nu per sé niet zullen ontbreken. Dat er een volle zaal mag zijn om deze... kleine, graziöse Er-scheinung mit unerhörter sensibilität des An-schlags” (Kölner Stadt-Anzeiger) te zien, te horen en toe te juichen!

(Voor nadere bijzonderheden zie advertentie)

Voor een grotendeels bijzonder publiek (het Indische) een bijzondere kunstenaars (van Spaans en Indische afkomst):

SONIA ANSCHÜTZ

Zondagavond 19 November 8 uur in het Kurhaus Paviljoen

ENTREE f 4.50

(Leden Ind. Kult. Kring TONG-TONG en Haagse Kunstkring f 2.50)

Voorverkoop en plaatsbespreking t/m Vrijdag 17 November bij Redactie TONG-TONG, Prins Mauritslaan 36. Zaterdag 18 en Zondag 19 November aan het Kurhauspaviljoen.

Wacht niet te lang!!

N.A.S.S.I.-RUBRIEK

Tweede kamer

Het Afdelingsverslag van de Tweede Kamer betreffende de Justitiebegroting voor 1962 heeft — op een verheugende wijze — grote aandacht gewijd aan het probleem der spijtoptanten. In 51 alinea's met ongeveer 70 vragen wordt kritiek geleverd op het regeringsbeleid en de nodige gegevens gevraagd t.a.v. alle aspecten van dit probleem. Wij kunnen wegens plaatsgebrek in deze Nassi-rubriek helaas niet alles opnemen en zijn dus gedwongen een keuze te doen uit de beschouwingen van dit Afdelingsverslag, waaruit de volgende aanhalingen: „Vele leden delen de van verschillende zijden tijdens het kamerdebat op 12 juli 1961 geuite zienswijze, dat verruimde toepassing van de richtlijnen niet hetzelfde is als de toepassing van verruimde richtlijnen zou zijn”

„Welke maatregelen zijn genomen om de betrokken productiecapaciteit te verhogen en het afdelen van visumaanvragen te versnellen?”

„Bestrijdt de Minister de uitkomsten van de regelmatig aan de kamerleden verstrekte arbeidsmiddelenoverzichten, waaruit blijkt dat de uit Indonesië gearriveerden op zeer korte termijn in het arbeidsproces kunnen worden ingeschakeld? Deelt de Minister de opvatting, dat Indische Nederlanders, die onze taal machtig zijn, zich tenminste zo goed kunnen inwerken in onze samenleving aanpassen als de hier te werk gestelde Italiaanse en Spaanse arbeidskrachten?”

Heeft de Minister na het kamerdebat van 12 juli 1961 aan de adviescommissie gevraagd, op welke wijze een drastische versnelling en verruiming kan worden toegepast? Heeft de adviescommissie zich eventueel eigener beweging ter zake tot de Minister gewend? Welke zijn de resultaten van deze adviesaanvraag, c.q. van dit eigener beweging uitgebrachte advies?”

„Wil de Minister duidelijk laten horen, waar de grens van het mogelijke ten aanzien van grotere opnemings ligt? Kunnen wij bij voorbeeld 10.000 mensen in één jaar opnemen, als dat nodig is, of ligt dit cijfer hoger of eventueel lager? Biedt het tot dusver gevoerde beleid enige garantie, dat wij nog kunnen helpen, wanneer de verhoudingen met Indonesië nog moeilijker zouden worden?”

„Rekent de Minister het aan betrokkenen zelf toe, of zij al dan niet krijgsgevangen werden gemaakt? Houdt de Minister thans rekening met geëvacueerde militairen, die buiten Indonesië doorvochten tegen Japan? Houdt de Minister thans rekening met na de oorlog vervulde militieplicht? Hoe waardeert de Minister momenteel vrijwillige militaire dienst? Hoe is de positie van dienstplichtigen, die om redenen van landsbelang in burgerfunctie moesten blijven en deswege niet krijgsgevangen konden worden gemaakt? Schat de Minister interneering als burger lager dan gevangenschap als militieplichtige? Gaat de Minister ervan uit, dat het nu eenmaal het risico van een beroepsmilitair is eventueel krijgsgevangenschap te moeten ondergaan en sluit hij daarom beroepsmilitairen van zijn nieuwe criterium uit?”

Waardeert de Minister ook ten aanzien van hun weduwen en kinderen positief de door militairen doorstane krijgsgevangenschap?”

„Erkent het huidige Kabinet, dat door uitspraken van de zijde van de Nederlandse Overheid en het Nederlandse bedrijfsleven, Nederlanders zijn aangemoedigd en sterk beïnvloed om te opteren en in Indonesië te blijven?”

(Advertentie)

RADIO BOLLAND

Stationsweg 143 - Tel. 60.17.03 - DEN HAAG

Het adres voor gramofonplaten
Originele Kröntjong en Cowboy
o.a. nieuwe originele Import
HAWAII - LP's

In samenwerking met 's-werelds
meest bekende DISC JOCKEY'S
DE NIEUWSTE wereld toppers

Acht: de Minister het dan juist om te spreken over het door hen zelf genomen besluit „los van welke invloed dan ook”

Gaat het niet juist om deze „invloed”. Blijkt zulks niet juist uit het feit, dat na de rede van de heer Lamping op 8 december 1951 het aantal opties tot het viervoudige van de voorafgaande dagen steeg?”

„De Minister noemde het verklaarbaar, dat het percentage van hen, die zich zelf nog kunnen bedruipen, thans uitermate gering is. Uit zijn daarop volgend betoog zou moeten worden afgeleid, dat hij de verklaring daarvan hierin gelegen ziet, dat velen van hen (zoals de bewindsman het merkwaardiger wijze uitdrukte) „Indo-Europeanen” zijn. Ligt de verklaring ook naar de mening van de Minister niet veeleer daarin, dat deze mensen door het jarenlange wachten in steeds verslechterde omstandigheden door hun laatste reserves heen zijn?”

„Is de Minister niet van mening, dat de financiële offers, welke de Nederlandse gemeenschap zich bij toelating in de vorm van voorschotten getrootst, grotendeels door de visumverkrijgers weer worden ongedaan gemaakt uit en overtroffen als gevolg van hun arbeid ten nutte van de Nederlandse gemeenschap?”

Verzamelt voor, stort op:

Gironummer 8118

NASSI, Laan v. Meerdervoort 1580

Den Haag

REDT EEN MENS!

Vervolg van pag. 3:

DE TOCHT

Op straat: Bang, ini poekoel brapa, kira-kira. Kira-kira poekoel satoe. APA?!?! Van de lari, jongs! Met de trein maar. Als niet te duur. Het kostte maar twaalf cent of zoets. Ik kwam om drie uur thuis. Sluipend door de achterdeur vanwege „ke-telaat-en” en één stuks schoen defék. Waar kom je vandaan?! Van het kerkhof. Tardoe-dar-geplok! Aldus Ma. Pa lachte homerisch. En toen al.

Vreemd: die idiote tocht heb ik nooit kunnen vergeen. En langzamerhand is zij vol symboliek gemaakt: eindigt niet elk gelukzoekend leven tenslotte op het kerkhof? Zouden wij dan maar liever „helemaal nooit iets willen”? M.a.w. moeten we van ons huis maar een kerkhof maken? Want wie nooit iets wil, nooit iets waagt, sterft toch. Maar mist het leven van horizon tot horizon.

Waarom deze ouwe herinnering en het symbolisch „na-snikje” neergeschreven?

Omdat men zegt dat het kerkhof van Tong-Tong in zicht is. A. Tjalie sprak laatst in mineur. Dus: habis Tong-Tong. Tjalie zegt: als je niet uitkijkt, rijd, je de gracht in. Is dit „mineur”? Al vijf jaar spreek ik „in mineur” (kata-nja) en Tong-Tong wordt toch sterker. Dankzij de actie ná de „mineur”. UW actie. Repeteer die actie, ouwe garde! B. Met Indonesië loopt het mis en dan wordt alles wat Indonesisch klinkt zo onpopulair, dat je beter kan maken dat je wegkomt. Antwoord: de sympathie voor Indonesië sterft nooit en de hoop op hernieuwde vriendschap blijft bestaan. Durf standvastig te zijn. Daarnaast moet des te harder gewerkt worden aan (zie elk nummer pag 2 rechts onderaan): interessen voor de hele tropengordel. Howgh. Wie populair wil zijn, ga in vrede. Wie toeroes poekoelt, blijft aan.

C. Tjalie gaat toch weg. Dus vallen wij maar alvast in puin. Antwoord: ik ben geen wegloper. Zal niet weggaan voor solide is opgebouwd. Zal daarna zéker weggaan. Eens zelfs doodgaan. Valt

De Nassi Kalender kan nu
al besteld worden!

Stort f 2.50

op Giro 44.78.53

t.n.v. NASSI

Antwerpsestraat 18

Scheveningen

Wij zijn de Tweede Kamer zeer erkentelijk voor zijn zeer ernstig streven naar een spoedige oplossing van het spijtoptantenprobleem, waardoor duizenden in nood verkerende stamgenoten van materiële of geestelijke ondergang gered kunnen worden. Moge de aanstaande Kamerzitting aan deze reeds jaren durende ellende definitief een einde maken.

Nassi-activiteiten

Intussen gaan onze Nassi-manifestaties door. Op vrijdag 3 november organiseerde Nassi-Zuid Limburg een persconferentie in Maastricht, gevolgd door een speciale avond op zaterdag d.a.v. Dit is ongetwijfeld de Nassi-propaganda in Limburg zeer ten goede gekomen.

Op 4 november beleegde Groningen een culturele Nassi-avond met wajang-dansvoordrachten door Indra Kamadjojo. Op deze avond werd door de heer Algra, lid van de Eerste Kamer, een causerie gehouden over het spijtoptanten-vraagstuk.

Door alle Nassi-afdelingen wordt thans op grote schaal een folder verspreid waarin aan de hand van foto's het leed en de nood der spijtoptanten duidelijk in beeld wordt gebracht. Moge ook deze folder tot vele harten spreken!

Indische werkkraft incen als één man weggaat? Ken Uzelf beter. Als ik weg ben (Afrika, Azië of Amerika) blijf ik aan Tong Tong werken temidden van Uw geëmigreerde familie en kennissen en help daar bruggehoofden maken, die dit Hollandse bruggenhoofd straks hard nodig heeft. Ons nageslacht denkt en leeft straks even wijd als ons voorgeslacht. Geef ze de ruimte!

Een groep aanpakkers heeft het initiatief genomen om ons „idealisme” een solide zakelijke basis te geven door Tjalie te geven wat hij zo vaak gevraagd heeft: een N.V. TONG-TONG. Met kapitaal genoeg om in een drukkerij-uitgeverij de markt-mogelijkheden in onze groep te „ontginnen”. 10.000 Contacten! Daar kunnen heel wat orders uit komen, die weer hun heel eigen vertrouwde afzet kunnen vinden in onze lezerskring. Niet alleen zal een groot aantal verlangens kunnen worden gerealiseerd, maar hierdoor zal ook de lezerskring aanmerkelijk kunnen groeien. Teneinde ook onder de lezers met een kleine beurs de mogelijkheid van mede-activiteit te stimuleren hebben de initiatiefnemers zich voorgenomen ook een pakket kleine aandelen (f50,—) te reserveren, zelfs „op afbetaling”.

Voor uitzettingen van meer technische aard is hier geen plaats. Lezers met fantasie plus zakelijk inzicht zullen de grote mogelijkheid van een Indische drukkerij-uitgeverij direct onderkennen. Als zij ons schrijven, dat zij geïnteresseerd zijn, worden zij bij de opening van de inschrijving uitvoerig ingelicht. Een briefje met één regel is genoeg: „Ondergetekende is geïnteresseerd.” Naam en adres. Dan is Uw doel eindelijk bereikt: een zakelijke directie; een grote groep zakelijke medewerkers; een apparaat dat geld opbrengt om onze plannen „erdoor te slaan”. Wacht niet. Schrijf snel! Weer een plan? Of eindelijk een doorbraak?

TJALIE ROBINSON

Moe Graafstal op haar verjaardag in gesprek met Harry Broers en zijn echtgenote.

Moe Graafstal

Op zaterdag 30 september vierde Moe Graafstal haar 93ste verjaardag temidden van „haar kinderen”: een kerk vol Oud-Steurtjes die naar Haarlem toe gekomen waren om die dag niet te missen. Moe Graafstal is een heel merkwaardige vrouw een voor deze tijden ongewone vrouw. Toen haar broer Johannes (Pa) van der Steur haar op het eind van de vorige eeuw naar Indië riep om hem te helpen bij zijn gigantische taak: in naam van het Evangelie een hulp en toeverlaat te zijn voor de „minderwaardige koloniale” en de Indische paria-kinderen, aarzelde ze geen seconde, maar ging.

Voor dat eenvoudige Haarlemse meisje uit een orthodox en vrij welvarend gezin brak toen een „krankzinnige” tijd aan: in een ver en vreemd land met volkomen nieuwe gewoonten, met vreemde talen en moeilijke half-verwilderde kinderen, naast een Europese maatschappij die laatlundend dacht over soldaten en „kampong-Indo's.” Wie de biografie van Pa van der Steur en Moe Graafstal kent, wie denkt aan de vele „gegronde bezwaren” die nu worden geopperd tegen een verblijf in den vreemde, die toentertijd in veel ernstiger (ja vaak levensgevaarlijke) mate aanwezig waren, die staat versted over het enorme werk dat tot stand gebracht werd, over het eenvoudige, maar rotsterke Godsvertrouwen van deze burgervrouw.

Als we aan Moe Graafstal denken, zijn we beschaamd over onze brutale veeleisendheid tegenover zo weinig moed, onze mond vol humane en Christelijke leuzen en onze maatschappelijke kleinheid. Wat een eisen durven wij te stellen aan Amerika, Australië, Indonesië, Nederland! En hoe afschuwelijk weinig doen we eigenlijk. Bij al het brallend veroordelen van de neger-discriminatie in Amerika is er geen één vrouw nu, die vrijwillig zou willen emigreren om ergens in Louisiana wat voor neger-kinderen te doen. Moe Graafstal zou het rustig gedaan hebben. Wie gaat er tussen de Papoea's zitten in Nw. Guinea? Wie zit als Moe's zoon Wim Graafstal als warga negara in Indonesië om in armenwijken wat te doen?

The Ballad of East and West

Oh, East is East, and West is West
and never the twain shall meet,
Till Earth and Sky stand presently
at God's great Judgement Seat;
But there is neither East nor West,
nor Border, nor Breed, nor Birth,
When two STRONG men stand face to face,
though they come from the ends of the earth!

R. KIPLING

Ach ja, wij weten allemaal zo goed wat er slecht is elders op de wereld. Maar we hebben onze AOW zeer lief. Dit, mijn waarden, is geen oproep om „en masse” naar verdrukte volksgroepen te tijgen. Dit is alleen een waarschuwing om veel Farizeïsch geschal maar liever te laten, als we onze sociale zekerheden té lief hebben.

Weet U wat merkwaardig is aan deze Moe Graafstal? Hoewel ze nooit iets gedaan heeft voor sociale zekerheden of verzekeringen, nooit zorgen heeft gehad om een ouwe dag, is ze nu 93 jaren oud geworden in goede gezondheid en in vrij goeden doen. Een levend voorbeeld van het werkelijk geloof: „Die God bewaart, is wel bewaard.”

Zei ik niet dat Moe een ongewone vrouw is?

T. R.

„I AM AN INDO ...”

Beste Tjalie,

Steeds meer realiseer ik me, dat emigratie voor de Ind. Ned. meer betekent dan alleen een streven naar een betere levensstandaard.

Ik verliet Holland ruim drie jaar geleden en liet het „zekere” achter in ruil voor het „onzekere” in de U.S.A. Ik wilde weg uit Holland. Ik heb dan ook geen ogenblik gearzeld om van het „special” quotum gebruik te maken.

Met alle moeilijkheden die wij hier hebben onderhouden en die er zo nu en dan nog steeds zijn, voel ik me hier senang. Zo heb ik me gevoeld sinds we voet aan wal zetten. Ik ben er nu van overtuigd, dat het streven naar eigenwaarden als Indo onbewust de hoofdreden was dat ik zonder aarzelen het besluit nam Holland voorgoed vaarwel te zeggen. Mijn hoop is, dat meerderen dit zullen gaan zien. Er zouden dan meer goals kunnen worden gemaakt, die tot een overwinning kunnen leiden voor de Ind. Nederlander. De emigrant, die na wat tegenslagen gauw terugholt om nog op tijd zijn Drees-pensioentje te kunnen innen heeft geen zelfrespect en kan dientengevolge geen respect van zijn medemens verwachten. Waar blijft de moed, het doorzettingsvermogen en het eergevoel, die we hadden toen er „anti of pro” Nip gekozen moest worden? Hebben enkele jaren verblijf in Holland al die levenslessen te niet gedaan? We zouden nu juist sterker moeten zijn. We hebben tijden moeten doormaken waar de ergste in de U.S.A. bij verbleken.

We praten alsmäär over eenheid. Okay, laten we dan eerst iets positiefs vinden, een volk dat ons accepteert en waardeert precies zoals we zijn: een groep met eigen waarden, een eigen „heritage”. Niet Dutch people from Indonesia, maar people of Indonesian and Dutch ancestry, apart, Indo. Dat kunnen we hier bereiken.

Hier is een land dat ons niet alleen een betere levensstandaard biedt; het biedt ons haar bijzondere staatsburgerschap. It doesn't matter what you are; Italiaan, Japanner, Indo, Griek, noem maar op. Elke Amerikaanse burger, zolang je een goede burger

Mijn moeder was maar een blootvoetig meisje uit Toeloengagoeng. Haar moeder was maar een Javaanse kampongvrouw uit Ngoedjang. Ik zocht Tjang op toen ik mijn eindexamen PHS (met tien) in mijn zak had. Toewan Moeda Tingih dari Betawie. Waarom? Om te geuren? Ik weet het niet meer. 's Nachts kon ik niet slapen. Dacht aan nieuwe carrières, aan het uitgangslaven in Batavia misschien. Ik stond op en liep naar de achtergalerij door het slapende huis.

Daar achter stond een baleh-baleh. En daarop zat Tjang. Heel stil en heel alleentjes. Ik was wat verbaasd. Vroeg waar of ze sliep. Hier, zei ze, zachtjes kloppend op de baleh-baleh. Slaap ik dan in uw bed? vroeg ik geschrokken (de Indische gastvrijheid stond immers altijd het beste af voor gasten). Neen, zei ze. Ik slaap altijd hier.

Ik ging naast haar zitten. We praatten moeilijk, want ze sprak haast geen Maleis; ik kende geen Javaans. Het bamboe van de baleh-baleh was door het vele zitten en liggen mild buigzaam geworden en glad en kozend. Geurend naar de natuur. Zacht meegevend en toch steunend. En luchtig. De achtergalerij was wijd en open als een voorportaal van het universum dat vol sterren was boven de zwartfluwelen boomprofielen, waarin de tjodots krijgertje speelden. Een stuk Eeuwigheid in alle eenvoud, rust en natuurlijkheid om deze baleh-baleh geschaard. Ik was op een toen nog niet volkomen omvatbare wijze diep onder de indruk. En nog steeds is er veel in de wezenlijke grote menselijkheid in die zilverwitte Tjang op die bamboe baleh-baleh, die ik niet begrijp.

Want ik moest verder toch? Carrière maken. Veel doen. Parijs, Madrid, New York wachtten op me. Had Tjang niet zelf gezegd toen ik nog maar een jongetje was van zeven: „Deze, (en ze streek over mijn haar — ze was helderziend, zei men) deze is een anak mas...”

Ach lieve Tjang, nu ik een halve eeuw geleefd heb en mijn armzalige gestuntel bekijk in de wereld, nu mijn ogen achteruit gaan, nu begrijp ik ook hoe jij je toen vergist hebt: Het was geen goud dat je zag, maar doodgewoon koper.

T. R.

bent, heeft dezelfde rechten. Zij respecteert, erkent en accepteert daarbij al deze groepen als individuele groepen met hun eigen „heritage” en cultuur, en wat een groep apart maakt van elke andere groep, eist geen assimilatie.

Dit heet „Freedom”.

Ned. in holland, als U plannen heeft to join us in the U.S.A., ga dan met het doel Amerikaans Burger te worden. U kunt er alleen bij winnen. Zorg dat U vijf jaar later kunt zeggen; „I'm an american citizen of Indonesian and Dutch ancestry”. I'm an Indo with American citizenship.

Roy J. Steevensz
Whittier, Cal.

Het valt niet mee uit deze brief de gedachten van Roy te lezen. Het is een gecompliceerde, maar tévens subtiele materie. En Roy is nog jong; veel typische psychologische en sociale problemen heeft hij nog niet diep kunnen doorleven. Maar hij voelt ze instinctief zuiver genoeg aan om deze spontane brief te schrijven: een bepaalde — nimmer aflatende — beklemming van Indo's in Nederland en in Indonesië (het toch nergens als „vol” aangemerkt te worden) is hij in Amerika, die „mengpot van alle nationaliteiten”, kwijt. In dat land van tientallen miljoenen bruine mensen, die er allemaal bij horen, van oorspronkelijke nationaliteiten, die helemaal zichzelf mogen blijven, voelt hij zich eindelijk verlost van allerlei gepeuter. Hij is eindelijk volkomen vrij. Dat geeft hem een enorm zelfgevoel en een enorm ontplooiingsverlangen. Het Indo-schap ontdekt hij opeens als een plus-waarde, i.pl.v. een eeuwige min-waarde, waarop altijd getaward wordt. Men moet in Amerika geweest zijn om dat te begrijpen, dat land van ex-Spanjaarden, ex-Italianen, ex-Grieken, ex-enz-enz-enz., waar elke vorm van assimilatie gewoon dwaasheid is. Wij plaatsen deze brief als afspiegeling van gedachten van vele Indo's in den vreemde (ook Mexico, Brazilië, enz.) Liever geen discussie.

T.R.

De Atjeh-Tram

(Deel II)

In 1893 werd onder Generaal Deykerhoff een geheel nieuw systeem ingevoerd, nl. het weer buiten de geconcentreerde linie opereren met behulp van Atjehse hulptroepen onder commando van Toekoe Oemar, een berucht avonturier, die reeds eenmaal erraad jegens ons had gepleegd in verband met de bemanning van het gestrande stoomschip „Nisero” Hij werd weer door generaal Deykerhoff in genade aangenomen, en kreeg ondanks de waarschuwingen, wapens en munitie voor zijn troep.

Ogenscheinlijk had Toekoe Oemar succes en er konden weer enige buitenposten worden betrokken. Toch bleef hij gewantrouwd en op de 29 ste maart 1896 verliet hij dan ook opnieuw onze zijde en stelde hij zich aan de kant van de vijand. Zijn afval was het keerpunt in de Atjehoorlog, dank zij de doortastendheid van de G. G. Jhr. Van der Wijck. Hij steunde daarbij in de allereerste plaats op het advies van de Islamkenner Dr. Snouck Hurgronje en op de brochure van Van Heutsz, die aantoonde dat wij over voldoende middelen beschikten om de oorlog te winnen.

Na de ontheffing van de generaal Deykerhoff, werd de Legercommandant Generaal Vetter als Regeringscommissaris naar Atjeh gestuurd om de krijgsoperatiën te leiden en verdere dragerslijn vast te stellen, nadat de troepenmacht aanzienlijk was versterkt geworden. In enkele maanden was de Atjehvallei opnieuw veroverd, waarbij van Heutsz als colonnecommandant een belangrijk aandeel had en waren onze troepen weer doorgedrongen tot Indrapoeri en Seulimeum.

Het plan voor een verdere doortrekking van de Atjehtram herleefde weer en 26 mei 1897 werd bij wet de nodige fondsen toegestaan, waarop in juni een aanvang werd gemaakt met de doortrekking naar Glé Kambing vanuit Lambaroe. Reeds de 15e november kon deze verlenging in exploitatie worden genomen, waarbij bij de aanleg werd gebruik gemaakt van rails der baanvakken der geconcentreerde linie: Lamreng-Bringin en Ketapan Dcewa-Lambaroe. In 1897 werd tevens een zijlijn-tje gebouwd van de straalbaan naar Ketapan Doe-wa naar het Kerkhof te Peutjoet.

De verlenging van Glé Kambing naar Seulimeum werd in januari 1898 begonnen en kon in november van dit jaar in exploitatie worden genomen. Thans bedroeg het net in Atjeh 67 km. Dit baanvak van Glé Kambing naar Seulimeum was minder eenvoudig dan de voorgaande baanvakken. Behalve een paar belangrijke overbruggingen maakte de gesteldheid van het terrein een aanzienlijk grondverzet noodzakelijk, en moest over een afstand van 15 km een helling van 1/80 worden toegepast. Dit noopte tot invoering van krachtiger locomotieven, die daarna uitsluitend werden aangeschaft. De tramlijn maakte het mogelijk om de uitgestrekte Atjehvallei te beheersen met de betrekkelijk geringe macht van een divisie marcheussie, terwijl de geconcentreerde linie kon worden opgeheven. De onderwerping van Groot-Atjeh alleen was echter niet voldoende, ook de Onderhorigheden, zijnde de kuststreken, moesten tot rede worden gebracht, in de eerste plaats Pidië, de haard van het verzet. Van Heutsz die op 25 maart 1898 tot Gouverneur van Atjeh was benoemd, leidde zelf de expeditie tegen Pidië, die in juni haar operaties van uit Segli aanving en in korte tijd haar doel bereikte. Van Heutsz zag in dat men de tramlijn moest doorzetten van uit Seulimeum over

de waterscheiding tussen Groot-Atjeh en Pidië, naar Segli en van daar verder langs de kust.

Het vinden van een geschikt tracé vereiste, daar dit door zwaar geaccidenteerd terrein zou lopen, echter meer ervaring van spoorwegaanleg dan waarover het geniepersoneel beschikte. Daarom werd in mei 1898 om een ervaren spoorweg-ingenieur gevraagd, waarop de Ingenieur der S.S. A. E. Wijss werd aangewezen, die in de maanden juni en juli de verkenning verrichtte. Er bestonden geen kaarten en de wegen bepaalden zich tot een patrouillepad van Seulimeum naar de waterscheiding, terwijl de bevolking nog totaal vijandig gezind was, zodat dit moest geschieden onder militaire dekking. Er was geen dekking genoeg om Ir. Wijss over de waterscheiding naar Segli te brengen, en dus zat er niets anders op dan weer van uit Segli naar de waterscheiding te gaan, waar in hij echter slechts voor een kort traject slaagde. De verkenning was daardoor onvolledig en het zwaarste gedeelte zelf bleef onbezocht, niettemin heeft Wijss zich op uitmuntende wijze van zijn opdracht gekwet, en kon hij in zijn rapport de algemene richting aangeven en de grondslagen waarop dit 30 km lange traject moest worden gebouwd, gezien de zware hellingen van 35⁰/100. De kosten werden geraamd op 3 miljoen en de aanleg zou drie jaren vergen. Men zag toen af van deze aanleg en in stede daarvan werd het baanvak Segli-Gedeh Breue, 17 km aangelegd. In september 1898 naderde dit baanvak zijn voltooiing en toen maakte van Heutsz de verdere plannen ahangig om de tram vanaf Segli verder door te trekken langs de kust. Hij achtte dit noodzakelijk voor het beheersen van het land met een minimum aan troepen, bovendien zou dit als het ware symboliseren dat wij zouden blijven. Ook economisch zou deze doortrekking meer dan verantwoord zijn. De tramlijn zou worden doorgetrokken naar Koeala Simpang, terwijl vanaf deze plaats de verbinding met Deli door de Deli Spoorweg zou geschieden. Van Heutsz is dus de eerste geweest die het denkbeeld heeft geopperd van een verbinding Atjeh-Deli, op een tijdstip dat onze actie aan de Noord- en Oostkust nog nauwelijks was begonnen, terwijl een groot gedeelte ons nog zeer vijandig gezind was. Dit plan getuigde van een onwrikbaar vertrouwen in de toekomst. Segli-Lho Semawé zou het eerste traject zijn, ca 150 km lang. Daar de G.G. van der Wijck met deze plannen volkomen accoord ging, werden bij de begroting van 1900 de gelden gevoteerd. Op 20 november 1901 kon de lijn van Segli tot Meureudoe (45 km) worden opengesteld. Het werd een bijzondere plechtige opening waarbij van Heutsz zelf tegenwoordig was, waar hij de profetische woorden sprak: „Voorwaar, voorwaar, ik zeg U, Atjeh zal worden gepacificieerd!” waarop hij verder inging door de rol te schetsen welke hij van deze aanleg verwachtte.

AMATEUR-HISTORICUS

Meer Indischgasten dan U denkt zijn amateur-historici. Bijzonder veel Indischgasten hebben een aardige tot vaak heel goede collectie boeken en foto's. Het is jammer dat er geen onderling contact bestaat, waardoor veel privé werk zich niet voldoende ontplooiën kan. Wij hebben b.v. hier voor ons liggen een bundel eenvoudige, maar van veel studie en liefde getuigende studietjes van L. F. M. Busselaar over „zijn” stad Samarang. Waarin wij lezen van het ontstaan van de naam, van de Johanneshevel, Gedong Batoe, het oude Fort Prins van Oranje, enz. enz., alsmede van bekende en beroemde families. Graag zou Busselaar meer willen weten, ook over andere steden, waarbij hij denkt aan Bandoeng, Batavia en Soerabaja.

Wie kan hem helpen door hem b.v. namen van Boekwerken te verschaffen of brieven te schrijven met anecdotes of merkwaardige geschiedkundige feiten en legenden? Zijn adres is: L. F. M. Busselaar, Barend Seggistraat 5, Zaandam.

Het liefst zagen wij dat iemand het initiatief nam tot het oprichten van een club van „amateur-historici van Indië”. Wij zijn er zeker van dat bij het „poolen” van kennis uitstekende collecties gegevens over allerlei onderwerpen vergaard kunnen worden die voor beroeps-historici van het grootste belang kunnen zijn. Zo maken wij onze „ouwe dag” nog nuttig voor vele komende geslachten. Tong-Tong biedt initiatiefnemers graag regelmatig plaatsruime.

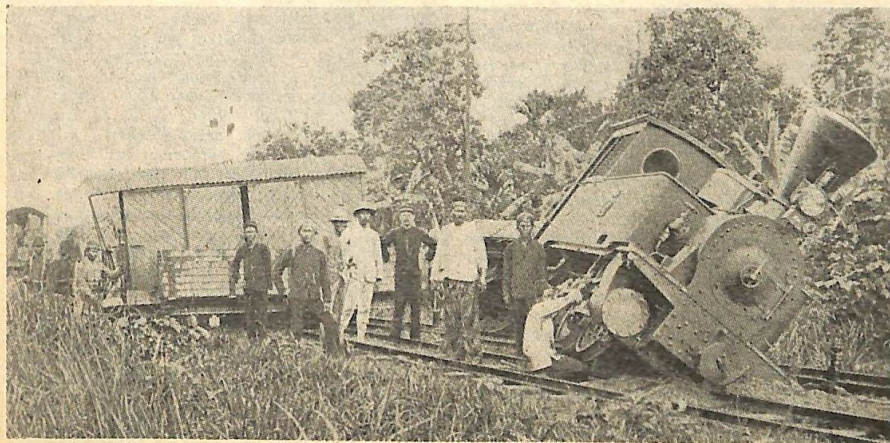

Doordat men over de drie grote rivieren, de Kroëng Peudada, de Blang Mé en de Kroëng Mané, vakwerkbruggen van grote spanning op stenen onderbouwen, moest aanleggen duurde het tot 1 april 1904 voordat de lijn Segli-Lho Semawé over haar gehele lengte in exploitatie kon worden gebracht.

In 1902 werd met de aanleg van de ca. 100 km lange lijn Lho Semawé-Idi begonnen, die 1 juli 1904 gereed kwam. Op 1 februari 1906 was het 65 km lange traject van Idi naar Langsa gereed, waarna op 15 juni 1906 het zijlijntje gereed was naar de Langsa-baai, waar een havenétablissement was opgericht, omdat men daar een volkomen veilige ligplaats had, in tegenstelling met Idi. Op de N.- en O.-kust bedroeg thans het traject 345 km en men zou voorhands de lijn niet doortrekken. Na de successen in 1896 en 1897 was in Groot-Atjeh het net zeer ingekrompen geworden en teruggedragen tot 46 km in 1903. Op 23 juli 1903 werden de voor de aanleg van het 30 km lange traject over de waterscheiding, nl. van Seulimeum naar Gedeh Breue, de gelden gevoteerd. Aan beide zijden werd met deze aanleg begonnen, terwijl het traject van Wijss voornamelijk werd gevolgd. Op 1 april 1908 werd de lijn in exploitatie genomen. Het totale traject was nu gebracht op 423 KM. Eerst in 1910 werd het baanvak Langsa-Koeala Simpang, langs 31 km, uitgevoerd. Op 2 september 1912 werd dit gedeelte voor het verkeer geopend. Daarna werd de lijn doorgetrokken naar Besitang, dat 40 km lang was, met een zijlijn naar de haven Pangkalan Soessoe, het eindpunt van de Atjehtram. De lengte der Atjehtram bedroeg in totaal toen 511 km. Het grote werk was volbracht!

Bij het beëindigen van dit verhaal van de aanleg der Atjehtram, moeten wij een woord van hulde uitspreken aan de initiatiefnemers Generaal van Heutsz en de majoor Leers; aan de bouwers van deze tramweg, welke dikwijls moesten werken onder levensgevaar, onder omstandigheden welke het uiterste vergde van hun doorzettingsvermogen; en dan niet het minst aan het trempersoneel, dat in de begin-periode, vóór de pacificatie, voortdurend bloot stond aan overvallen, zowel van gewapende groepen als van enkelingen. Vooral tussen Padang Tidji en Idi werden herhaaldelijk aanslagen gepleegd. Deze aanslagen waren in zekere zin de thermometer van de politieke toestand. De Atjehtram heeft beantwoord aan het doel waarvoor zij werd aangelegd: onderwerping van Groot-Atjeh en van de kustgebieden en van de economische openlegging hiervan.

J.C.H.

Door kwaadwilligen veroorzaakte treinontsporing

„Ik kwam uit het Morgenland”

(XIX) IK LOGEER BIJ TANTE PIE
AMOUREUZE PERIKELEN TE GAROET

In die jaren voor de eerste wereldoorlog kon men nog niet zo maar in de auto stappen en „even een koude neus gaan halen” in de heerlijke bergen van Java, zoals een latere generatie dat gekend heeft. Slechts gedurende de grote schoolvakantie verliet men de broeierig hete steden beneden in de vlakke. Meestal kon mijn vader zijn werk niet in de steek laten, en ik werd alléén uit logeren gezonden, naar Malang of ergens boven Cheribon, één keer ook bij mijn half-Soendanees „tante Pie” (mevrouw Leeuwendaal) in Bandoeng. De lezer zal zich haar misschien nog wel herinneren. Zij leefde in die latere dagen van de opbrengst van haar naaiatelier; een aantal Bandoengse dames bestelden bij haar japonnen „naar Parijs model”; verder ontstonden er onder de vlugge vingers van haar Soendanees naaistertjes jaszies voor bedienden en klerken. Ik vond het boeiend om er bij te zitten; Tante Pie verwendde mij met suikerzoete „rozenstroop” of „stroop asem”, „stroop panille”, en ik, de geletterde in dit gezelschap, droeg bij het snorren van de naaimachines, in een met Soendanees doorspekt Maleis, het belangrijkste nieuws uit de krant voor. De bloedige oorlog in de Balkan, Albions laatste dreadnought. Mijn naaistertjes vonden alles even boeiend, al hadden ze, als kinderen der bergen, nog nooit met hun eigen ogen een schip gezien. In die dagen, dat weet ik nog goed, viel de geruchtmakende moord op Fientje de Fenix een Bataviaans hoertje; haar in stukken gehakt lijk werd, in een zak gebonden, uit de kali opgevisst, en haar moordenaar, de pooier Brinkman (?), kreeg de strop. Het lugubere en obscene aan het gebeuren wurgde me in de keel, en de meisjes riepen „Ya Allah!” bij elke zin die ik voor hen vertaalde. Wat „een vrouw van lichte zeden” was, vermoedde ik toen al vaag. Het métier van „souteneur” was mij nog onbekend, en ook mijn gehoor kon mij niet inlichten.

Tante Pie, die mij als klein kind het leven had gered (zie het begin van deze herinneringen), kon mij niets weigeren. Ze gaf mij een windbuk, een jachtmes, een nieuwe fiets en wat mij verder maar ontbrak, en stopte mij geld toe om naar de bioscoop te gaan.

Er waren twee of drie opeenvolgende voorstellingen waarvan ik er uiteraard niet één miste, en toen ik op een avond dan weer eens vrij laat op straat stond, werd ik meegetrokken in een stoet opgewonden mannen, voor het merendeel Indo's, die naar de aloon-aaloon voor de Regentswoning trokken, waar hun leider een vlammeende haatrede tegen de Nederlanders hield. Is dit de politieke opruier Douwes Dekker geweest, de neef van de „grote” Douwes Dekker?

In mijn herinnering hoor ik nog de volgende retoriek: „Men zegt dat wij Indo's onbetrouwbaar zijn. Als dat zo is, dan danken wij het aan onze Hollandse vader. Want de Hollanders zijn leugenaars en dieven. Onze moeder was een Indonesische vrouw, en de Indonesiërs liegen en stelen niet. Men zegt dat wij Indo's lafaards zijn. Als dat zo is, dan danken wij het aan onze Hollandse vader. Want de Hollanders zijn laf. Onze moeder was een Indonesische vrouw, en de Indonesiërs kennen geen vrees...” In die trant ging het voort. Het donkere publiek, geheel in de ban van zulk een redenaar, luisterde extatisch.

Tante Pie had onder haar clientèle ook Chinese dames; ik kwam daarmee in kennis en werd een paar maal uitgenodigd om te komen spelen in een der grootste Chinese huizen van Bandoeng. Er heerste een verlichte geest: de jongens en meisjes werden niet langer gescheiden gehouden. Ze bezochten de Nederlandse school, spraken Nederlands, waren gekleed als wij. Toch ging het daar bij de (schatrijke) familie Tan heel anders toe dan ik het gewend was bij mijn Hollandse vriendjes te Batavia. Deze misschien veertienjarige Chinese jongelui en jongedames waren geen „kind” meer, zoals ik. Er werd niet wild gespeeld en gehold en gestoeid, maar wereldwijd gepraat, gegekscheerd, steeds met een licht-erotische ondertoon, die ik natuurlijk aanvoelde en die mij onrustig maakte. Men „ging” niet met elkaar in deze wereld zoals in de onze: jongens en meisjes vormden elk een eigen groep, die, geheel uit zichzelf, enige afstand tot de andere bewaarde. De meisjes hadden het fluisterend over zaken die niet voor onze jongensoren bestemd waren; wij riepen hun plagende opmerkingen toe, die met dédain of onder zacht gegiechel werden aangehoord; wij kwamen pas bijeen nadat de meisjes in de keuken roedjak van onrijpe mangga hadden gemaakt en ons tot snoepen noodden. Hoe vreemd voor mij, dit vroege Aziatische spel der sexen. Zonder uitbundigheid, zonder de dwaasheden die het onze kenmerkte. Volwassener en véél gevaarlijker! Er was dan ook steeds toezicht: een oude Chinese vrouw in een wijde zwartzijden broek, krom en bijna kaalhoofdig, scharrelde zo'n beetje in het rond en wierp van tijd tot tijd een onderzoekende blik op ons uit ogen, die nog als gitten glinsterden in een door de jaren verwoest gelaat. „Nèné” werd zij genoemd. Of zij werkelijk de grootmoeder van het gezin was, betwijfel ik: men behandelde haar niet met het in dat geval verschuldigde respect.

Van het gezin kreeg ik verder weinig te zien, behalve het (waarschijnlijke) hoofd ervan, dat zich naar het buiten wachtend rijtuig begaf en mij in het voorbijgaan nieuwsgierig glimlachend opnam, mij enkele vragen stelde: hoe ik heette; waar ik

vandaag kwam. De toon van deze vragen verried mij dat ik in dit Chinese huis een geëerde gast was — de jongens, die dit niet wilden waar hebben, hadden opzettelijk onverschillig en wat uit de hoogte tegen me gedaan.

Het huis zelf trof mij doordat het geheel anders gebouwd was dan onze Europees-koloniale woningen: wij speelden in een aan vier zijden door gangen en vertrekkende omsloten stenen binnenhof, wel zo groot als een klein plein. Men kwam er binnen door de achterdeur van de voorgalerij — de enige ingang van buitenaf — en daar zat, op een gamelle rieten stoel, een knorrig oude man die geen andere functie had dan bij die deur (half slapend) de wacht te houden. Hij stond voor niemand meer op, behalve voor zijn heer. Zeggen deed hij ook niets meer; hij gronde alleen nog maar wat ik heb een onvergetelijke herinnering aan een vakantie die ik eens met mijn ouders, op de vlucht voor de verlammende hitte van de kentering te Batavia, in Garoet doorbracht. Hoe heette ons hotel nog maar weer? Een groot deel van het voorerf was overschaduwed door een waarlijk gigantische waringin. Die stond er nog toen ik meer dan twintig jaren later, nu met mijn vrouw, in dat verrukkelijk bergoord in de oostelijke Priangan terugkeerde. Het hotel zelf was onherkenbaar veranderd, maar dank zij die boom vond ik de sfeer van mijn kindertijd terug.

Als twaalfjarige maakt men snel vriendjes en vriendinnetjes, en wij ondernamen gezamenlijke ritten op de kittige Batakpaards die men op de pasar kon huren. We draafden en galoppeerden door schaduwrijke tamarindelanen; wij gingen zwemmen in een bergmeer op de helling van de Goentoer, die met zijn eeuwig rokende kratertop het dal van de Tji Manoeek beheerste. Ondanks zo'n hele dag rijden en rossen, zwemmen, stoeien, waren wij 's avonds na het eten nog niet naar bed te krijgen; we bedachten opwindende spelletjes in de tuin die duistere hoeken had waarin je je kon verstoppen. Wanneer de maan scheen, fladderden er dozijnen kalongs rondom de waringin, die vol kleine rode vruchtjes hing waarop ze verzot schenen te zijn. Tegen de lichte hemel zagen we de wijdsgepannen vlerken van de reuzenvleermuizen met de lange, in een scherpe nagel eindigende vingers en tenen; soms konden we even een kop onderscheiden, spits als van een vos en met driekantige oren. Onder het uitstoten van felle kreten en piepgeluidjes verjoegen zij elkaar nadat ze zich met drie of vier tegelijk in het dichte gebladerte gestort hadden, daar, waar hun aan nacht en duisternis gewende ogen een rijpe vrucht ontdekten. Het was een boeiend schouwspel, waarvan wij ons slechts met moeite konden losrukken. Maar toen wij daar op een avond weer eens naar het griezelig spel der kalongschimmen stonden te kijken, bereikte ons opeens een zingende vrouwenstem. En wij holden weg om naar Louisa, de volwassen dochter van de hotelhouder (meneer Duvier?) te gaan luisteren, die in de voorgalerij van een zijpaviljoen, tegen een decor van palmenpotten, een Amerikaans neger-wiegedielie zong. Ik kende haar natuurlijk al. Zij was groot en slank en droeg het lange donkerblonde haar in een eenvoudige gewonden, zware wrong achter in de nek. Haar mooie, diepe ogen groetten mij vriendelijk

(Lees verder pag. 11)

Voor het zijpaviljoen van het hotel in Garoet.

De schone jonge vrouw in het midden is mijn engel.

Ik zit — dertienjarige slungel — links op de voorgrond. Het ronde kale hoofd geheel op de achtergrond behoort aan de hoteleigenaar, de Heer Duvier(?).

Naast hem staat mijn vader. Daarvoor zit mijn moeder en voor haar weer Marietje.

Myana

VOOR DE VROUW

„Het idee“, hoor ik u zeggen. „waar heeft Tong-Tong een aparte damesrubriek voor nodig? We hebben toch Margriet, Libelle, Eva, Prinses? Honderden pagina's kleurendruk. Wat moeten we met nog een rubriekje?“

Niets. U moet er niets mee. Als u tevreden bent met al die damesbladen, dan ben ik heel blij voor u. Ik lees ze ook vrij geregeld en ook wel met een zeker plezier.

En toch — ik spreek voor mezelf hoor! — mis ik iets. Ik heb het gevoel, dat ik er niet bij hoor. Natuurlijk mag ik ook knippatronen bestellen en ik mag ook mijn hart uitstorten over alle moeilijke kinderen, echtgenoten, burens en ouders en dan krijg ik ook lieve wijze raad.

Zou ik die ook krijgen als ik aankwam met een echt Indisch huisvrouwen probleem? Weet u, ik heb wel eens gevraagd: „Waarom staat er nooit eens iets in over Indische mensen en de manier waarop wij dingen zien, beleven, beoordelen?“ Dan zegt de redactie: o ja, kijkt u maar naar het volgende nummer, daar hebben we een leuke reportage over „the Blue Diamonds“ en drie nummers geleden schreven we ook al iets over die zielige gerepatrieerden! Net alsof alle Indische mensen zielig zijn en close-harmony zingen. Voor de rest is het aanpassen. Breien, knutselen, recepten van appels met snijbonen, verhaaltje over Conny Froboes en Soraya, nog een verhaaltje met happy-end.

Daarom maken we nu een eigen rubriek. Om aan duizenden Indische vrouwen die zich willen uitspreken de kans te geven. Om aan nog eens duizend Indische vrouwen die wat te bieden hebben de kans te geven. Is deze pagina dan overbodig? Geniet gerust van uw lijf-damesblad en leer ervan.

HAUTE COUTURE

Met de feestelijke decembermaand in het vooruitzicht wil iedere vrouw er zelf ook graag feestelijk uitzien en dat betekent natuurlijk op zijn minst één nieuw japonnetje! Laat daar nu alvast Uw gedachten over gaan. Holt U nu eens niet op het laatste moment naar de stad voor zo-maar-een-confectiejurkje, maar laat U iets persoonlijks maken, helemaal naar Uw smaak. Met genoegen maken wij U attent op Modehuis MARNELLI, Frankenstraat 12, Den Haag (zie ook de adv. op pag. 2). Haute Couture staat in dit geval voor „hoge“ kwaliteit en niet voor „hoge“ prijzen. Mevrouw Circkens, die haar zaak een half jaar geleden begon, heeft een gedegen leerschool in Indië achter de rug. Direct van meet af aan had zij succes, dank zij het feit dat zij prima werk afleverde tegen prijzen, die aangepast zijn aan onze beurs. Het is daarom beslist aan te raden Modehuis MARNELLI met een bezoekje te veren. Ook van buiten Den Haag neemt Mevr. Circkens werk aan.

WAAROM „MYANA“?

Herinnert u zich nog onze daon iler of Miana? Groeide op alle erven in de bergen, de vlakke. Donker-bruinrode gekartelde bladeren, paarze bloempjes, geneeskrachtige en onmisbaar voor ik weet niet hoeveel djamoets. Slaat u er Kloppenburg maar op na.

Miana in talrijke variëteiten, in alle kleuren rood, met groene randjes, soms zijn de bladeren zelfs uitgegroeit tot wijde volants.

De eerste keer dat ik door Amsterdam wandelde zag ik haar op een vensterbank in een pot. Gracius, trots, vrouwlijk als geen andere plant. Het was alsof ze wilde zeggen: „Zie je wel dat ik het hier ook doe? Mijn geneeskracht hebben ze weggekweekt maar ik groei, ik bloei, ik ben nog mooi. En daarom heb ik nog mijn nut, nu als sierplant.“

Daarom noemen we deze pagina naar haar „Myana“. Want we kunnen op een of andere manier nuttig zijn, in elk land, zoals we vroeger nuttig waren in Indië.

Maar beschouw deze rubriek als „iets erbij“ En als u er geen behoefte aan hebt, des te beter voor u, even goede vrienden toch?

Ik hoop in de loop van de tijd veel goede medewerksters te krijgen. Want bij Tong-Tong is het zo, dat de lezers het blad maken. Wij maken samen onze „Myana“

Tjalie zegt, dat de meeste vrouwen actiever zijn dan mannen. Misschien wordt door onze activiteit TT nog eens een dik tijdschrift met honderdmaal meer mogelijkheden.

Nog wat. We kankeren niet, we batjokken niet. We proberen met veel humor en goede moed in dit Hollandse leven te staan. Zonder ook maar even te vergeten, dat we er recht op hebben, zo Indisch te zijn als we ons willen voelen. Zelf heb ik verschrikkelijk veel plannen. Maar ik zou het eerst aan u willen vragen: wat zou u graag op deze pagina willen zien? Schrijft u het me zo gauw mogelijk?

Mijn adres is:

Myana
Lilian Ducelle
Pr. Mauritslaan 36
Den Haag.

EÉN NUL

Meestal kun je ruiken waar Indische mensen wonen. Dat is waar. Als u mijn huisdeur binnenkomt slaat de geur van boemboe roedjak en de tempé goreng u tegemoet.

Daar heb ik op een dag wat tegen gedaan. Ondanks kou en wind de hele ochtend twee ramen tegen elkaar opengezet, het hele huis door laten waaien. Toen een halve fles air-wick leeggespoten. De kinderen komen uit school. Ik hoor ze op de gang jassen uittrekken. Ik hoor de oudste diep snuiven: „Hè, het ruikt zo anders...“ Weer snuiven.

„Ja hè, waar ruikt het zo naar? Toch wel lekker Net... net.“ ook mijn dochtertje snuift en denkt. En dan:

„Nou weet ik waar het zo lekker naar ruikt! naar het toilet van de bioscoop!“ En opgelucht over de conclusie stormen ze de huiskamer binnen...

Als u het mij vraagt, ik heb eigenlijk niets tegen de lucht van boemboe roedjak en tempé goreng...

Zulke malle ervaringen hebt u ongetwijfeld ook wel. Mensen die anders reageren dan u verwacht, dingen die heel anders gezegd worden dan ze bedoeld zijn.

Toe, schrijft u die ervaringen eens op en zendt ze naar „Myana“ dan kunnen anderen ook lachen. En u krijgt van ons een rijksdaalder. Geen lange verhaaltjes, als ze maar leuk zijn. Voor iedere geplaatste inzending f 2.50.

REDACTIE MYANA

Robert Mahieu: Meten met 4 maten

Heel origineel van Robert Mahieu (onze enige Indische couturier in Nederland) om zijn najaarscollectie 4 uitgangspunten te geven: 4 bruidjes in leeftijd variërend van 18 tot 60 jaar, die met een uitgebreide, welverzorgde garderobe op huwelijksreis gingen. Vanzelfsprekend leverde dit „meten met 4 maten“ een veel ruimere basis voor zijn creaties. Ik kan niet anders zeggen dat Mahieu geen kans voorbij heeft laten gaan te tonen wat hij nu, na jaren hard werken waard is voor de Europese couture.

Het teener-bruidje droeg een simpel wijd jurkje van wit tinneroy met halve mouwtjes en enorme teruggeslagen manchetten; korte sluier en een paar gouden byoux. De bruid van 24 was in een nogal geraffineerd strak beige toilet van glanzend jaquard met rijke bisam-kraag en stola. De vrouw van 40 trouwde in een wit-zwart wollen toilet met zwarte franje-garnering. Heel mooie accessoires, handschoenen van Laimböck en schoenen van Bata International maakten er een opvallend chic geheel van.

Ietwat aan de sombere kant toog de bruid van 50 naar de burgerlijke stand. Een zwart jersey japon, heel sober van lijn met twee lange slippes afgezet met apehaar. Prachtige juwelen van Stuurman en Cohen te Haarlem die ook de andere sieraden bij de toiletten verzorgde.

Deze zwarte japon opende een reeks van ongehooflijk elegante creaties, speciaal ontworpen voor de vrouw van middelbare leeftijd. Ik ken geen couturier die zich met zoveel toewijding heeft geworpen op het ontwerpen voor juist deze moeilijke leeftijd en dit moeilijke figuur. De garderobe van deze oudere bruid was het kijken en uiteraard het kopen waard. Slank-makende draperieën, meestal a-symmetrisch, prinsesselij met

een moderne touche, aangeknippte halve of driekwart mouwen dit waren Mahieu's kenmerken. Nergens was sprake van zomaar een „maatje 44“, maar overal die bijzondere aandacht om met een lijn zo flatteus mogelijk te doen uitkomen. Het zou — misschien is dit wel een bouté wens goed zijn als de oudere dame die representatief moet verschijnen, eens Robert Mahieu's hulp inriep.

Maar om terug te keren naar de jongere generatie. Er waren sportieve geklede deux-en trois pièces. Overal nog de korte rok, wijde, rechtvallende jaszjes met shawlkragen, veel leergarnering; Sherlock Holmes-achtige capes van herfstbruin tweed. Heel mooi was een biljartgroen wollen japon met pretentieloos jasje en a-symmetrische sluiting; een zwarte teener-overgooier en imitatie-panter blousje met wijde mouwen en rolkraag.

De namiddag- en cocktailtoiletten waren van warme kleuren bruin, groen, aubergine, brons. Veel wijde halzen met bijna afglijdende schouders. Mahieu heeft zijn liefde voor naar-achter gedrapeerde rokken niet kunnen laten varen. Hij komt er rond voor uit dat hij van welgevormde heupen houdt, een bloesende taille op de juiste plaats, een ranke hals. Brillianten clips, veel-rijige snoeren of Cleopatra-achtige halskettingen van gouden plaatjes en passende armbanden werden met veel smaak en het juiste begrip voor de modelijn gekozen. Ook de handschoenen van Laimböck, meestal de halve onderarm bedekkend (wat zie je ze hier toch nog weinig dragen!), soms in fel contrasterende, soms in precies dezelfde kleur als het toilet, droegen bij tot het succes van de show. Mooi, maar naar mijn persoonlijke mening vaak geheel te onpas gedragen, waren de bonthoeden van „Finia“. Nu is het dragen van een bonthoed al een gebeurtenis op zichzelf. De meeste vrouwen zetten er een gezicht bij of hun iets is overkomen. De 4 mannequins droegen de bontcreaties wel met flair en gratie, doch de modellen waren beslist te bizar, te pompeus om een juist „vocal point“ te zijn. Bij de cocktailtoiletten waren ze volkomen misplaatst. Het was trouwens ook jammer van de prachtige coiffures die de bekende de la Croix speciaal voor deze show ontworpen had. Wel fraai stonden ze bij de bontjassen. Er was veel Persianer met Breitschwanz effect, bisam-rug en nertz en geslaagde combinaties van deze bontsoorten. Werkelijk heel mooie jassen, niet opvallend, maar voor vele vrouwen heel begerenswaard. Ondanks een paar speelse vondsten, b.v.

(Lees verder volgende pag.)

HERINNERINGEN

't Is lente, en over de fel-gekleurde lappendeken van de bollenvelden hangt de sterke geur van hyacinthen. En ineens moet ik denken aan het melatti-struikje, dat achter in de tuin stond, en waar ik iedere dag de geurende bloemetjes van plukte, om in de linnenkast tussen het goed te leggen. 't Is zomer, en in de rijpe korenvelden speelt de wind, en maakt dertel golven in de gouden zee. En ineens moet ik denken aan het grillig patroon van sawah-dijkjes op een bergheiling.

't Is herfst, de bomen laten spijtig hun goud-rood-bruine blad vallen, met een traag geritsel. En ineens moet ik denken aan het kale djati-bos, waarin een kolonie opgewonden apen aan het kraken is.

't Is winter en in de kachel brandt troostend een gezellig vuur. En ineens moet ik denken aan het vuur in kokki's anglo, aangewakkerd door haar kipas.

Heimwee? Zeker! Soms.

Maar weegt de schat van kostbare herinneringen niet ruimschoots op tegen de kleine steek van heimwee, die ik een enkele keer door mijn hart voel gaan?

ELS

Vervolg van p. 19. 8

een wollen rok van handweefstof uit Spanje, gedragen met een zwart blouse en goudleren laarzen, enkele metamorfose-japonnen (cape-rokken, dubbelgeslagen bolero's) kenmerkte deze laatste show van Mahieu zich toch door een zekere ingetogenheid die ik van hem niet gewend ben.

Warme stoffen, stemmige kleuren, japonnen bijna zo simpel als basic-dresses. Smaakvol, verantwoord, maar...

Als ik de kans zie Robert even aan te schieten (hij is voortdurend in de zaal of achter de coulissen bezig) snoert hij mijn onuitgesproken vraag met een wervervraag: „Hoe vond je het?”

Ik ken Robert al te lang om iets anders te moeten zeggen dan ik meen: „Mooi, heel mooi, maar voor jou doen te gewoon.”

„We wonen in Nederland,” zegt Robert, „en ik moet verkopen. Ik heb concessies moeten doen, ik heb het zo goed mogelijk, zo eerlijk mogelijk proberen te doen. Je wordt er soms grijs van,” zegt hij een beetje moe maar zonder spijt.

Inderdaad, hij is er helemaal grijs van geworden. Maar ik moet zeggen, het staat hem wel. Ik zie nog steeds Robert Mahieu.

LILIAN DUCELLE

... een zekere ingetogenheid ...

Entree van Mies

Hoe ik eigenlijk op het idee kwam er een geit op na te houden, weet ik niet meer precies. Vermoedelijk volgens de volgende associaties — baby — oorlog — geen melk. Toen ik dan op dit idee gekomen was, moest die geit er meteen wezen ook.

Ergens had ik een nicht, die een paar geiten had en ik besloot bij haar eens m'n licht op te steken hoe je de trotse eigenares van zo'n beest kon worden.

En, wat belangrijker was, hoeveel me dat zou kosten, want erg rijk waren we bepaald niet in die tijd.

„Ach meid”, zei de nicht, „een geit is zo onmenselijk duur. Maar je mag er een van mij lenen. Ik heb hier nog een jong beest. Als ze werpt bij gelegenheid is het eerste jong voor jou, 't tweede voor mij en zo door. Na de oorlog geef je me Mies weer terug.”

Ingelukkig fietste ik weer naar huis om met de huisjongen — onze oude getrouwe — een geitenhok in orde te maken. Hiertoe verbouwden we een lege voliëre, die nog in de tuin stond naast de garage, waar Oma haar domicilie gekozen had voor zolang de oorlog zou duren. Eerst werd natuurlijk aan Oma gevraagd of ze er bezwaar tegen had een geit tot buurvrouw te krijgen. Oma vond het best, dus dat was in orde.

Bedjo, de jongen, en ik timmerden een hele dag ijverig aan „het huis van Mies” zoals de kinderen die natuurlijk niet van de plek der bedrijvigheid waren weg te slaan, het betitelden.

Het hok kreeg een mooie vloer, een halve meter van de grond af, een plank met dwarslatjes was de „statietrap” en aan de buitenkant werd een flinke ruif getimmerd. En een gat waar Mies haar kop door kon steken — „een echt mooi traampje” vond de jongste spruit.

Tegen de middag was het hok klaar en kon Bedjo Mies gaan halen. We hoorden hem van ver al aankomen, want Mies vrolijkte de wandeling op met een luid geblaas. De honden, vier in getal, van kennissen die het kamp in waren en waar ik zo lang op zou passen, werden er zenuwachtig van en renden langs de heg heen en weer met korte blafjes. Ik dacht dat het veiliger was ze maar in de goedang op te sluiten, wat met enige moeite gepaard ging, want met allerlei opwinding in het vooruitzicht, lieten ze zich nu niet zo gemakkelijk vangen.

Mies was een witte geit met bruine vlekken. Ze had een snuit of ze aanhoudend grinnikte en zag er zodoende erg opgewekt uit. Ze klom met vrolijke sprongetjes het trapje op, haar hok in en begon meteen te eten van de bladeren en het gras, die Bedjo al gesneden had voor hij haar ging halen. Ze voelde zich kennelijk meteen thuis. De honden werden weer losgelaten en waren allemaal uitgelaten, want ze renden onmiddellijk cirkeltjes om het geitehok. Mies stak haar kop door haar „traampje” en blaatte uitdagend, wat de honden nog doller maakte. Maar na een kwartiertje was de aardigheid er af en daalde de rust over hof en huis.

Niet voor lang, merkte ik al gauw. Plotseling brak er een hels lawaai los van blaffende honden, gillende kinderen en geroep van bedienden. In minder dan geen tijd was ik buiten, stond daar verstijfd van schrik. Mies holde door de tuin, daarachter de vier honden, daarachter Bedjo en de kebon, terwijl kokkie luide aanwijzingen riep en daarachter de gillende kinderen. Ik vloog op mijn beurt de tuin in, doodsbang dat de honden Mies in haar achterpoten zouden bijten. Mies dook met een forse sprong tussen m'n benen en raakte onmiddellijk verward in de fladderende rokken van m'n house-coat. Alleen het korte witte staartje was nog zichtbaar en ging met een haast niet te volgen snelheid heen en weer. De honden spron-

gen verwoed blaffend tegen me op en met zwaaiende armen en benen trachtte ik ze me van het lijf te houden.

Gelukkig waren ze weer vlug gevangen door Bedjo en de kebon en werden voor straf weer in de goedang opgesloten. Mies werd uit mijn rokken losgewikkeld, huppelde naar de goedang, gilde „bèèè” door de kier van de deur, erg triomfantelijk klonk dat wèl, wat de honden met een hysterisch geblaf beantwoordden, wandelde opgewekt weer haar trapje op en at een blaadje.

„Hoe komt die geit los?” wilde ik verontwaardigd weten, toen de gemoederen ietwat bedaard waren. Niemand hoefde meer antwoord te geven, want helemaal niet afgeschrikt door de wilde jacht van zopas, wrong Mies zich door haar raam langs de ruif naar buiten! Ik was werkelijk meer dan verbaasd en als ik het niet zelf had gezien, had ik nooit geloofd dat ze tot die gymnastische toeren in staat was. Omdat het al laat was en we ook geen splinter hout meer over hadden, werd Mies met de hondeketting in haar hok vastgemaakt. Bedjo zou van huis een latje meenemen om de opening waar Mies haar kop doorheen moest steken, wat kleiner te maken.

„Nou ik weet wat ik begonnen ben”, zuchtte ik tegen Oma, die het jolijt vanuit haar garage lachend had aangezien.

Die nacht schrok ik plotseling wakker. Vaag drong het tot me door, dat ik in de verte hoorde roepen en pas na een paar minuten begreep ik met m'n suffe hoofd, dat dat Oma zezen moest die me riep! Waarom bonsde ze niet tegen het venster? Wat zou er in hemelsnaam gebeurd zijn? vroeg ik me, nog half bewusteloos van de slaap af. „Rampokkers?” Meteen was ik klaar wakker, m'n bed uit en buiten. Wat ik toen zag!

In het heldere maanlicht — het leek wel dag — stond Oma naast het geitehok, half gebukt met Mies in haar armen. Haar haren slierden langs haar gezicht en Mies probeerde ze te verschalken met vlugge rukjes van haar tong, iets wat Oma onparlementaire gezegdes ontlokte. Het was zo'n zot gezicht, dat ik dubbel sloeg van het lachen. „Wat doe je Moeke?”, vroeg ik snikkend tussen twee buien in.

„Schei uit met dat idiote gelach”, riep Oma boos. „Help me liever, die geit is loodzwaar”. Toen ik, zij het met enige moeite de hondeketting losgekregen had en Oma weer wat was gekalmeerd — Mies liep rustig te grazen in de maanverlichte tuin — kwam het verhaal. Oma was wakker geworden door benauwde geluiden. Ze was gaan kijken en daar hing Mies aan de ketting buiten haar hok. De ketting was zo kort, dat ze niet met haar pootjes op de grond kon komen en was hard op weg de verstikkingsdood te sterven. Oma kon door de zwaarte van Mies de ketting niet los krijgen en het enige wat ze kon doen was de geit zo ver optillen, dat ze geen gevaar meer liep. En mij te roepen. „Een half uur heb ik gegild en dan sta je nóg te lachen” eindigde ze verontwaardigd, want het hele verhaal door schoot ik telkens weer in een onbedaarlijke lachbui.

Met Mies hebben we de zotste avonturen beleefd en ze heeft ons zo vaak de slappe lach bezorgd, dat ik met dankbaarheid aan haar terug denk.

IKS

Een en ander over kleinkunst

Het ligt niet mijn bedoeling een de finitie te geven van wat men onder kleinkunst moet verstaan. Eerlijk gezegd: ik acht mij daartoe onbekwaam. In dit stukje wil ik het dan ook maar even hebben over hetgeen de radio ons, luisteraars, avond na avond te genieten geeft — althans zó is het bedoeld — aan voordrachten, zangstukjes, lied en luisterspel!

Bij deze bespreking zullen we alle kritiek vermijden en ons bepalen tot het uiten van enkele wensen. Dat mag toch wel in een blad als Tong Tong, met zijn talloze lezers uit voormalig Groter Nederland.

Wij oud-Groter-Nederlanders (O.G.N. de afkorting hiervoor) misschien is deze benaming een betere aanduiding dan die van repatrianten of gerepatrieerden, welke feitelijk slechts betrekking heeft op een gedeelte van een groep mensen van Nederlandse origine, uit Indonesië hierheen gekomen, wij genieten waarlijk van radiouitzendingen, waarbij kunstenaars van formaat, als b.v. Wim Kan, Dorus (Manders), familie Doorsnee, om maar enkele te

noemen, in luisterspel of cabaret optreden. Als Badoet — een woord waarvoor ik geen Nederlands equivalent ken, dat alles wat in dat ene woord besloten ligt, weergeeft — zijn zij niet te evenaren.

Badoet is o.m. ook Herbert Joekes. In de Indische voordrachtskunst vervulden de badoets geen gemakkelijke rol; lachen om eigen grappen deden zij niet, maar dat juist deed hun geestigheden, bij het toevend publiek, de nontonners, beter inslaan; zij bleven droogkomek. Vaak hadden de grollen en aanschouwelijke voorstellingen van de badoets merkbaar de bedoeling sociale of politieke misstanden, althans wat zij als zodanig zagen, te be-

kelen; maar dat deden zij zeer voorzichtig; zij gingen daarin niet te ver (precies als Wim Kan op Oudejaarsavond).

Wij O.G.N. mensen, zijn van huis uit gezagsgetrouw, desalniettemin hebben wij van Wim Kan's spel genoten. Hij heeft ons echt geamuseerd.

Wat ik verder zeggen wilde is dit: Wij vinden 't jammer, dat er onder de beoefenaars van de radio-kleinkunst in Nederland zo weinig aandacht wordt geschonken aan wat O.G.N. op dat gebied zou kunnen bieden. Al en toe brengt een of andere omroepvereniging enkele minuten een Indische pantoon of een liedje uit Ambon ten gehore.

De ouderen onder ons herinneren zich ongetwijfeld het glorieusperk van de, door de Indo-Europeanen beoefende zang en toneelkunst. Dat was het tijdvak van ongeveer 1890 tot circa 1935. De Indo-europese komedie stambool werd opgericht door de Indo's Mahieu en van der Laan. Ze traden op met een uitgebreid repertoire. Toen Mahieu door ik weet niet welke omstandigheden er mee ophield, nam Miss Riboet de zaak over, ook naar ik meen het auteursrecht op de zang- en toneelstukken. Ik zeg naar ik meen, want Miss Riboet voerde met haar troep dezelfde toneelstukken op, die wij ouderen bij Mahieu al hadden zien spelen, o.a. het befaamde drama Njai Djasmah en verder: Ali Baba, de Visser en de geest (uit 1001 nacht) enz. Wij hoorden in 1933 en '34 ook dezelfde melodiën. (de bekende wijze: kamie orang enz.).

Nu kan ik niet aanemen dat de waardering voor deze echt Indo-europese toneelzang en muziek-kunst is uitgestorven, enkel en alleen tengevolge van het feit dat wij niet meer op Indonesische maar op Hollandse bodem ademen. (Nog in 1937 woonde ik een komisch Tjio-stuk bij te Bogor). Vrienden, laat dit niet zo zijn. Laat ook deze soort kleinkunst onder U voortleven, want zij bevat veel van hoge innerlijke waarde, veel dat hoofd en hart verkwikt.

En Mahieu en Miss Riboet telden de bewonderaars van hun echt Indische kunst ook tot in de hogere en hoogste Nederlandse en Indonesische kringen op Java.

Herleve hier de O.G.N. kleinkunst, ook als steun voor Nassi's werk, dat ons allen ter harte gaat, p.a. Voor de liefhebbers citeer ik hier geheel uit het hoofd een stuk van een alledaagse pantoon, door Indo-europese troubadours in het tijdvak 1895-1920 zo gaarne onder gitaarbegeleiding gezongen:

Dari mana datengla lintah?
dari goenoeng toeroen di sawah.
Dair manah datengla tjintah?
dari mata toeroen di ati
enz.

Wij vinden dit dichterlijker, fijner, dan het banale radioliedje: Ik hou van jou, van jou
Ik wil trouwen met jou, met jou.

WEEBE

Het eerste stuk is een dynamisch rock'n, het tweede een mooie western. Die gramfoonop typeert het ensemble. Ze kunen rocken zoals je rock and roll móet spelen en tegelijkertijd brengen ze een country met zoveel gevoel voor sfeer dat er een heel aparte bekoring van uitgaat. Hun voorkeur gaat trouwens uit naar „westerns" en „country-songs".

Die feeling voor sfeer kwam ook tot uiting toen ze in Amsterdam de achtergrondmuziek verzorgden voor een modeshow. Met sterk aansprekende melodiën en beheerst spel dwongen ze ieders bewondering af.

The Hot Jumpers zijn geen beroepsmusici. Zij hebben hun job of ze studeren nog. Ze voelen er niet veel voor om in de keiharde zakelijkheid van de amusementsbusiness te duiken. En gelijk hebben ze! Zij zijn dan ook altijd te porren voor het optreden ten bate van liefdadige instellingen. En op onze pasar malams waren ze steeds present! Hun plaat wordt geregeld voor de radio gedraaid en ook de t.v. heeft hen benaderd. Op 8 november maakten ze een auditie en reken maar dat t.z.t. de uitzending een groot succes zal worden. Want hoe je ook over rock'n' and roll'n' mag denken, hoe weinig waardering je ook kunt opbrengen voor een vaag weemoedige country-song, voor mij was het spel van The Hot Jumpers een verrassende onthulling. Om de eenvoudige reden dat muziek maken voor hen een behoefte is, omdat ze muziek produceren die aan alle kanten — het ritme, de melodiepartij en de zang — tintelt, gloeit en leeft!

MAUS

MUSIC MAKES ME

The Hot Jumpers

Het begon in Bandoeng. The Hot Jumpers maakten een jaar of wat terug in die koele bergstad furore met rock and roll muziek, die hun jeugdig publiek tot gloeiend enthousiasme bracht. De bezetting was toen anders, er is er nu nog maar één van over, maar de stijl is gebleven. En de muzikaliteit is gebleven. Het werd al gauw minder plezierig in Bandoeng, al had dat niets met muziek te maken. Hoe dan ook, The Hot Jumpers moesten een streep zetten onder hun muzikale carrière, maar begonnen in Den Haag opgewekt aan een nieuwe muzikale loopbaan.

Dat was begin 1959. De bezetting van het ensemble was praktisch ook helemaal nieuw. Oscar Rexhäuser zette zijn schouders er onder, en nou ja met een stel geestdriftige musici was het al heel gauw gefixt. En toen begon een nieuwe triomftocht! Ze vielen direct op door hun aparte interpretatie, dat ze brengen: snelle opwindende „rock" en de hun arrangementen en door hun aangeboren muzikaliteit. Die proef je als het ware in elk nummer meer gedragen melodieuze „country's". Kost voor lijfproever! Want rock en rock is twee. Natuurlijk kan je de typische rock-maat slaan, je weet wel: ...

doeng tèk tèk doeng, tèk tèk doeng... en daar bovenop kan je ook nog een maximum aan geluid produceren. En dan zal het wel stevig rocken en rollen, maar muziek is het dan nog bij lange na niet. En dat is wat de Jumpers nou niet precies wel doen: muziek maken. Yes, sir, dat is nou het hele geheim! Of het rock is of cool, calypso of swing, muziek maken is en blijft het voornaamste. Muzikaliteit kan je niet leren. Je hebt het of je hebt het niet. In het laatste geval heb je pech gehad.

Het frappeert mij steeds weer hoe muzikaal onze Indische jongens (en meisjes!) zijn, zo echt van nature, door aanleg, en wat een uitgesproken gevoel voor ritme ze hebben. Echt muzikles heeft vrijwel niemand gehad en notenlezen is er meestal niet bij. Dat geldt ook voor The Hot Jumpers. Alleen hun zanger Jim Pownall leest vlot, hij is ook de enige van de oude Bandoengse „gang". O, wa even, pèh, eerst kennismaken ja... met handjesdrukken en zo. Jim Pownall is dus zanger. Solo-gitarist is Dolf van Caspel. Jan Oechies en Win Monoarfa zijn begeleidingsgitaristen. Als één van hen verhinderd is valt ritmegitarist Joop van den Brink vlot in. Wim Kroesen zit aan de drums en last but certainly not least Oscar Rexhäuser, bassist en leader of the band. Bij elkaar een stel vlotte sympathieke knapen en Nederlands beste rock and roll orkest! Een ensemble dat zelfs een kritische vergelijking met wat er in dit genre in het buitenland wordt gepresteerd, glansrijk doorstaat.

In pak-weg twee jaar tijds is het orkest enorm populair geworden. De Jumpers komen van Batavia, Soerabaja, Makassar en Bandoeng en nu spelen ze in Groningen, Maastricht, Eindhoven, Enschede en Tilburg. En in Amsterdam. Daar hebben ze een fan-club die er wezen mag met 350 leden. Toen Freddie Cannon in het Kurhaus in Scheveningen optrad begeleid door Nederlandse musici, werden The Hot Jumpers uitgezocht om, naast dat orkest, de avond op peil te houden. En het zat er dik in: hun eerst plaat is in juni van dit jaar op de markt verschenen! „The Hippy Hippy Shake" en „I'm in love again".

Foto: NV. Bovema

„THE HOT JUMPERS". Nederland's rock and roll orkest nummer één. Als ware motordrivers broederlijk op de robuuste ik-weet-niet-hoeveel P.K., met een muzikaliteit van ik-weet-wel-zeker 24 karaat!

Vervolg van pag. 7: IK LOGEER BIJ TANTE PIE

glimlachend telkens wanneer ik haar tegenkwam. Misschien had ik ook al met onbewust behagen de warme streling van haar stem ondergaan, als ze eens een paar woorden tegen me sprak. Maar die avond, als was mij een blinddoek afgenomen, zag ik haar ineens in haar volle vrouwelijke schoonheid. Zij stond daar voornaam en ingetogen in haar witte, tot aan de voeten reikende japon; haar lief gelaat met de grote, glanzende ogen was opgeheven in de overgave aan het liedje, en de tover van haar zang ontrukte haar verschijning als het ware aan deze aarde — zo voelde ik het, terwijl ik bij dit luisterend aanschouwen nauwelijks durfde adem.

Het liedje — een „hit“ uit die dagen — was, zoals ik nu weet, een nogal sentimenteel geval. Maar wij waren niet critisch — niemand was dat nog in het Indië van vóór 1914. De mysterieuze Engelse woorden alléén al suggereerden dat het liedje van ver kwam, uit een andere wereld dan de onze. En gezongen in de warme Indische avond door een zuivere, gevoelige vrouwenstem, ontroerde het.

Onder de in de tuin zittende hotelgasten steeg een applausje op, dat mij deed wakkerschrikken. Wij kinderen klaptten geestdriftig mee. Ik zie nog de verlegen, maar verheugde glimlach waarmee zij voor al deze hulde bedankte, en ook het van trots stralende gezicht van haar dikke kaalhoofdige vader.

Louisa zong daarna enkele liederen in het Duits; ik herinner er mij nog een die zij op algemeen verzoek herhalen moest: „Ich liebe dich so wie du mich“, zo begon het. Dat konden zelfs wij kinderen verstaan. Haar publiek groeide. Voorbijgaande Indonesiërs buiten op straat hurkten neer om van een afstand mee te luisteren en naar de mooie blanke nonna daar bij de piano te turen.

Sedert die avond kon ik haar niet meer met gewone ogen bezien: zij was voor mij een verheven, bijna goddelijk wezen geworden. Als ik dacht dat zij het niet merkte, keek ik naar haar in ongeloofvuldig ontzag. Ik bloosde en werd onhandig in haar nabijheid; kon mijn woorden niet vinden. (Wat me niet gauw overkwam). Als mijn engel op een avond weer eens zong, ging ik niet met mijn kameraadjes helemaal vooraan staan, maar hield mij achteraf, ergens in de schaduw: ik wilde alleen en ongezien zijn. De hele schepping scheen voor mij dan vervuld van de lieflijke klank van haar stem, en mijn ziel loste zich op in de zoetheid daarvan.

Tot Kitty op een keer mijn geluk kwam verstoren. „Waarom sta je zo ver weg?“ vroeg zij. „Kom toch bij ons.“ Toen ik alleen maar van neen schudde, liep zij boos weg en voegde zich weer bij de anderen, haar magere schouderdjes opvallend. Kitty was misschien tien jaar oud, dus nog een paar jaren jonger dan ik. Alles deed ze even roekeloos, met gevolg dat ze al wel twee keer van haar paard gevallen was, maar dat kon haar niet schelen: ze zat toch al vol schrammen en blauwe plekken. Ze had slordig, roodbruin haar en een spits gezichtje met felle groene ogen waarmee ze zelfs volwassenen onbevreesd of brutaal kon aankijken — ze was net een jongen. Wij jongens beschouwden haar dan ook bijna als een der onzen. Zelfs aan de ruwste spelletjes wilde ze meedoen, en haar taal was ook bepaald niet die van een welopgevoede jongedame.

Tot dusver waren zij en ik goede maatjes geweest; het toeval scheen het steeds zo te schikken dat zij in mijn buurt was. Maar nu ontstond er iets als een verkoeling tussen ons; ineens vond ik haar niet meer aan mijn zijde, bij het uitrijden 's ochtends. Als wij elkaar tegenkwamen, keek ze mij van uit de hoogte aan, bijna spottend en minachtend, en maakte de een of andere stekelige opmerking. Wat had ze toch? Ik besloot me er maar niet te veel van aan te trekken: tenslotte was zij toch maar een meisje, dat graag voor een jongen doorging — en meisjes hadden nu eenmaal kuren. Bovendien, ik verkeerde in een soort roes die me eenvoudig onkwetsbaar maakte. Waar ik ook was, altijd zong die stem in mijn oren. Ik leefde als in een trance.

„Weet je dat ze verloofd is?“ vroeg Kitty me op een keer, zo maar ineens. Ze hoefde er niet bij te zeggen van wie ze sprak — ik had het onmiddellijk begrepen. Trouwens, wát ik ook hoorde, ik betrok het steeds op Louisa. Het nieuwe zelf drong slechts vaag tot me door. Volwassenen waren getrouwd of verloofd, dat was nu eenmaal zo, en

aan dit verloofd zijn van mijn godin verbond ik niet dadelijk concrete voorstellingen. Ik had haar nooit met een man gezien nou ja, behalve dan met de reeds wát grijzende hotelgast, meneer Dieën-die, bij wiens piano-begeleiding zij soms een nieuw liedje instudeerde — een soort vaderlijke vriend. Maar als het nieuws zelf mij al niet diep schokte, wél deed dit de ontdekking dat Kitty mijn geheim dus doorgrond had.

Ik trachtte me nog goed te houden. „Waar heb je het eigenlijk over?“ vroeg ik. Kitty lachte vals. „Doe nu maar niet of je niet verliefd op haar bent!“

Het woord was zo lachwekkend groot en tegelijkertijd beangstigend, dat ik niets meer wist terug te zeggen. Het bloed steeg me naar het hoofd. Kitty zag het, draaide me met wrange voldoening de rug toe en liep weg.

Daarna wist ik me eenvoudig geen houding meer te geven. Ik ontweek Louisa angstvallig; toen ze me op een keer in het voorbijgaan iets toeriep, liep ik door. „Nonna panggil, 'njo“, waarschuwde een hotelboy me, maar ik deed alsof ik ook dat niet gehoord had.

Ik vreesde dat Kitty mijn geheim overal rondverteld had; ik verbeelde me dat mijn makkertjes achter mijn rug om me lachten. Om hun te laten zien hoe weinig me dat deerde, deed ik opzettelijk ruw en onverschillig. Ik riskeerde mijn nek en de benen van mijn paard door in snelle draf een bergweg af te rijden en ik vond voor het eerst de moed om van de hoogste springplank in het zwembad te duiken. Kitty zag dit meesmuilend aan; haar peinzend op me gerichtte ogen brandden in het bleke, magere, met zonneproeten overdekte gelaat.

Dit verblijf in Garoet begon mij ineens te benauwen; ik verlangde nu naar het einde van de vakantie... 's Avonds lag ik een tijd lang wakker op m'n bed, luisterend naar de kreten van de kalongs in de waringin op het voorerf; later mengde er zich soms hallucinerend helder Louisa's zang doorheen; dan bondsde mijn hart wild en ik dacht aan vreemde zaken, die mij tevoren nog nooit bezig hadden gehouden, zoals aan sterven.

Op een keer stak Kitty ineens haar hoofd door het open venster, zo onverwachts dat ik met een kreet van schrik overeind vloog. „Ben jij al in bed? Kom eens mee?“ vroeg ze, hoorbaar opgewonden.

Ik trilde van emotie. „Waarom? Wat is er dan?“ „Dat zul je wel zien.“

„Wat doe jij nog buiten? Jij moest toch ook gaan slapen!“

„Nou ja, goed, maar pappie en mammië zijn uit. Kom gauw.“

Tegen een benauwend voorgevoel in, deed ik nu maar wat zij wilde: ik schoot een broekje aan en klauterde door het venster; zij hielp me bij het omlaagspringen in het duister; daarna nam ze me als een oudere zuster bij de hand en ging met snelle schreden voor me uit, door de achtertuin, waar op dat uur niemand meer was. Geruisloos lopend op onze blote voeten, naderden we langs de zijkant het paviljoen. In de feestelijk verlichte voorgalerij zaten een aantal gasten van het hotel, ook mijn ouders en die van Kitty. De piano was met groen en bloemen versierd; verder stonden op tafeltjes nog bloemstukken, met kaartjes er aan. Op de sofa in het midden zat Louisa, mooier

(Advertentie)

Rini Carpentier Alting

Verdroomd Seizoen

„Een bijna helderziend heimwee moet de schrijfster beziel hebben, toen zij in haar boek tot in details dat droomduidelijke beeld van Hollands leven in Indië deed oprijzen. Een kostelijk-kostbaar herinneringsboekje“.

Het Parool

Bij elke boekhandel

LEOPOLD - DEN HAAG

(Advertentie)

Fontein & Co. v/h te Djocja

Vlamingstraat 5 - Den Haag

Telef. 11.66.77

HORLOGES
PONTIAC PRISMA
MIDO

HISTORISCH

Jaar 1928. Havenplaats Banjoewangi; dochterhaven van moederhaven Soerabaja. Beiden z.g. Bedrijfshaven. Te Banjoewangi fungeert de beroepshavenmeester als havenbeheerder. S'baja heeft een havendirecteur. Als beroepshavenmeester ressorteert hij onder het Dep. van Marine; als havenbeheerder onder B.O.W.

Voor alles op het haven terrein of over het wateroppervlak gebouwd, dient huur te worden betaald aan B.O.W. Ook de departementen verrekken onderling deze huur en verhuur. Nu geviel het, dat bij de bouw van het al zeer verouderde havenkantoor te Banjoewangi in het bouwplan geen gemaakt van het toilet van de douaneman. Dat w.c. was opgenomen. Gebruik werd daarom ging jaren goed. Tot er een havenmeester kwam, die erg op een eigen toilet gesteld was. En deswege op het kopeinde van een klein smal steigertje een heilig huisje liet neerzetten.

Tijdens de eersvolgende inspectie van de directeur Moederhaven Soerabaja aan de dochterhaven Banjoewangi, viel hem de aanwezigheid van dat kleine maar nuttige bouwsel direkt op. En of de havenbeheerder het Dep. van Marine de kosten van het wateroppervlakhuur wel in rekening bracht? Waarop deze antwoorde dat zulks niet nodig was. Vermits wanneer hij van dat huisje gebruik maakte, hij zulks deed uitsluitend en alleen in zijn kwaliteit van havenbeheerder en niet van havenmeester. Tableau!

gekleed dan ik haar ooit gezien had; in een zijnaast haar, de arm vertrouwelijk om haar heen den japon die haar hals en schouders vrij liet. En geslagen, zat de meneer die haar steeds op de piano had begeleid.

Ik begrijp nu dat hij misschien een veertiger is geweest en alleen in onze kinderoegen een oude heer. Enkele dagen nadien hoorde ik een dame tegen mijn moeder zeggen dat Louisa toch eigenlijk zo geboft had met deze bemiddelde en betrekkelijk nog jeugdige weduwnaar, na jaren lang verdriet te hebben gehad over haar eerste, verbroken verlovings... Hoe vreemd en ontstellend scheen de wereld der volwassenen.

„Zie je nu wel? Gelooft je me nu?“ vroeg Kitty, nog buiten adem van het snelle lopen.

Ik wendde mij zonder een woord af en keerde terug. Zij draafde achter me aan en pakte me bij de arm, maar ik rukte me vrij, en toen zij nog niet wilde loslaten, sloeg ik haar van me af, bijna huilend van drift.

„Maar wat kan het nu schelen... ik geef wel om je,“ hijgde ze.

„En ik... ik háát je,“ zei ik in machteloze woede en holde weg, naar mijn kamer. Nu eindelijk gaf ze het op: ze bleef staan en zei niets meer.

Dat ik Kitty tenminste in haar gezicht had gezegd wat ik van haar dacht, schonk mij een korte, bittere voldoening; ik klampte er mij aan vast terwijl ik die avond vergeefs de slaap trachtte te vinden.

Kort daarna keerden we gelukkig naar Batavia terug, en het grote avontuur van de nieuwe school (ik kwam toen op het „gymnasium Willem III“) hielp er mij bij, het grote verdriet te vergeten dat ik in deze vakantie had leren kennen. Niet alleen de school was nieuw — alles wat ik leerde, scheen een nieuwe betekenis te krijgen. Het is nu eenmaal zo, dat men voor elke ervaring met eigen pijn betalen moet.

(wordt vervolgd)

Een jaar bij de Yogi's van India en Tibet

Als wij, ons bezinnend op het huidige wereldgebeuren en de plaats van de mens daarin, er ons reken-schap van geven hoe wij in steeds sneller vaart worden meegetrokken in de wereldontwikkeling, dan kan het niet anders of wij moeten daarbij ook beseffen welke grote moeilijkheden daardoor ontstaan.

Door middel van de moderne communicatiemiddelen zijn alle volken over de gehele wereld met elkaar verbonden. Wat op dit moment in Amerika, Australië of Azië gebeurt lezen wij vanavond in de krant, of nog eerder horen wij het door de radio.

Wereldculturen stoten op elkaar. Dit brengt onherroepelijk conflicten met zich, daar waar zij elkaar niet begrijpen. Aan de andere kant echter komt men tot de ontdekking dat men veel met elkaar gemeen heeft. Oost en West, Noord en Zuid bestaan nu niet meer. Wij staan allemaal tezamen op één punt, het middelpunt van de aarde. En dit middelpunt is overal.

En waar dit voor de uiterlijke wereld geldt, daar is dit nog te sterker voor het innerlijk: liever nog: daar is dit absoluut.

Met ons innerlijk, het binnenste van ons hart, zijn wij overal. In die grensgebieden van de geest, waar het denken ophoudt en slechts het innerlijk ervaren, het wéten overblijft, daar zijn wij één met het middelpunt van het heelal, dat tevens ons eigen middelpunt is, ons hart.

Het boek van Mr. Lily Eversdijk Smulders: **Een jaar bij de Yogi's van India en Tibet** geeft ons aanleiding om tot dat binnenste van ons eigen zelf in te keren. Niettegenstaande het geschreven is in een uiterst prettig leesbare verteltrant en daarom allerminst „zwaar“ aandoet, legt het ons de diepste wijsheden en levenswaarden voor.

En juist daarom is dit boek zo uitermate geschikt om hen, die tot dusver over de diepste levensvragen nog niet op deze wijze hebben nagedacht, in dit gebied binnen te voeren, laten we zeggen spelenderwijze. Men kan het boek achter elkaar uitlezen als een — levendig geschreven — relaas van de door de schrijfster in de interessante gebieden van India en Tibet beleefde wederwaardigheden, haar ontmoetingen met vele wijze monniken, maar dan zal men daarna het toch telkens

ter hand willen nemen om nog eens na te slaan wat deze wijze yogi's te vertellen hadden: de inhoud van de Bhagavad Gita, de Veda's en de Oepanishads.

Wij die in Indonesië door de wajangverhalen min of meer vertrouwd zijn geraakt met het machtige heldenepos, de Mahabharata, met als hoogtepunt het zgn. Lied des Heren, de Bhagawad Gita, waarin wij de prachtige toespraken aantreffen van Krishna als hij Ardoena in antwoord op diens vragen onderwijst in het wezen van geest, heelal en mens, wij zullen des te meer dit werk van de schrijfster kunnen waarderen.

En wij kunnen daarbij ter harte nemen hoe wij op eenvoudige wijze eraan kunnen medewerken om in deze tijd waar Oost en West ineenvloeien deze boodschap van het Oosten in het Westen te brengen. Of laten wij liever zeggen: wederom te brengen. Want vinden wij niet reeds in de zg. Philoka-

lia, die in 1782 in Venetië werden uitgegeven neergeschreven hoe Simeon de Theoloog zeide: „Zonder U af in een rustige cel, ga zitten in een hoek, sluit de ogen en onttrek Uw geest aan elk ijdel en vergankelijk voorwerp. Laat vervolgens de kin op Uw borst steunen en richt Uw oog in alle opmerksaamheid op het midden van Uw buik, op de navel. In het begin zult ge ondoordringbare duisternis ontwaren; wanneer ge echter volhoudt en U dag en nacht op deze wijze moeite geeft, zult ge blijvende vreugde vinden. Ge zult dan datgene zien, wat ge nimmer te voren hebt ervaren. Gij schouwt door de sluier van het hart en ziet U-zelf geheel in licht gehuld en in volledige klaarheid.“

POEKOEL TEROES BAL-NJA

Kijk, daar gaat de Tong-Tong-beker naar een oude Indische bekende, Dick Schoof, terwijl rechts de leider van het sportfeest, een nog oudere oud-gardist, de heer Ir. G. C. J. Tielenius Krugthoff, vergenoegd staat toe te kijken. Het gebeurde allemaal aan het slot van de Dertiende Indische Golfweek te Hattem op 8 oktober en we hebben daar heel wat Toeans en Njonjas Besar uit het oude Indië bijeen gezien. Eigenlijk zeggen we het fout, het is niet de Tong-Tong-beker, maar de „Poekoel Teroes Beker van Tong-Tong“ en dat er teroes gepoekoeld is, dat haal je de kukuk (zoals je het in het Indonesisch spelt), want anders komt dat gekke balletje nooit in zijn laatste holletje. Het spreekt vanzelf dat waar Indischgasten bij elkaar zijn, de kwinkslagen en aanmoedigingen in het Maleis niet van de lucht zijn. Dat er geen boretjes, maar paitjes gedronken worden en natuurlijk nasi goreng gegeten. Enfin, U kent die bijzonder prettige, warme sfeer wel!

Er was ook nog een „Goenoeng Sahari Beker“, uitgelooft door oud-burgemeester van Soerabaja mr. W. Fuchter, sendiri. Deze trofee bleef in de familie, want zij werd gewonnen door kleindochter mev. Dekker. Oudste deelnemer was Schout bij Nacht b.d. D. Scalogne, met wie ik nog eens het voorrecht gehad heb te mogen varen, al was ik toen alleen maar militiematroos met maar één droom: paai-balie-hok te worden, vanwege het zalig nietsdoen.

Dat is het leuke van zulke rapats van oud Indischgasten. Door de namen alleen al dwaal je van Pengalengan naar Modderlust en van Djember naar Kali Besar. Dat de kring nog lang mag leven en dat er voor de beker van Tong-Tong nog heel lang gepoekoeld mag worden!

Een prachtcadeau voor de komende feestdagen is:

Een jaar bij de Yogi's van India en Tibet

door Mr. LILY EVERSDIJK SMULDERS
Prijs f 17.50 (Giro 185783)

Boekhandel P A A G M A N

Fred. Hendrikl 217b, Den Haag - Tel. 543700
H. Ravesteijnpl 42, Rijswijk - Tel. 984050
v. Schuijlenburchstr. 58, Delft - Tel. 22438

Is dit niet hetzelfde als de Yoga van de Indiërs? Wij zouden dit boek van Lily Eversdijk Smulders, dat met vele prachtige tekeningen van de schrijfster is verlicht, in handen willen zien van vele westerlingen, opdat zij via deze op zo eenvoudige wijze gebrachte Oosterse wijsheid zich zullen gaan verdiepen in de waarheden welke ons tegemoet komen uit de eeuwenoude geschriften. Onze huidige wereld heeft daaraan grote behoefte.

WIES VAN MAARSEVEEN

Een jaar bij de Yogi's van India en Tibet, verscheen bij N. Kluwer, Deventer.

Over de schrijfster, die op Java werd geboren als dochter van een Bestuursambtenaar, verscheen in ons nummer van 30 september 1959 een korte biografie.

TEGEN DE DRAAD

Op een dag slenterde ik langs het drukke Molen-vliet met de zware, continuë één-richtings-stroom naar de Kotta mee. Tot mijn schrik zag ik opeens uit Gang Ketapang een fietser komen — kennelijk een „oediker“ — die dwars tegen de stroom in reed, op kunstige, zij het adembenemende wijze botsingen vermijding. Een ongeluk kon echter niet uitblijven en even later was er inderdaad een dot van een „kamar bola“ (carambole), waarop een luidrechtig twistgesprek ontstond dat belangstellend werd aangehoord door het vanzelf stilstaand verkeer. De discussie had ongeveer het volgende verloop:

„Wie rijdt zo dwaas op de weg?!“
„Wat is er dwaas! Dit is een vrije weg voor iedereen!“

„Hij is niet vrij om naar het Zuiden te rijden. Zie je de tekens dan niet?“ (gebaar naar verkeersborden).

„Ik kan lezen. Maar er staat niets op die borden geschreven. En hoe kan ik alle tekens weten?“

„Dan ben je dom. En daarom rijdt je verkeerd!“

„Ook al rijdt ik verkeerd, dat is geen reden om zo grof te zijn om mij tegen de vlakte te rijden!“

Deze opmerking veroorzaakte zoveel hilariteit, de man was opeens zo alleen en zo maloe, dat er een amokpartij gekomen zou zijn als niet een agent ten tonele was verschenen en het verkeer bars had aangemaand om door te rijden, de oediker opzij nemend om hem te bekeuren of althans te berispen.

Het is een gek verhaal en een zotte opmerking van het slachtoffer en toch heb ik er vaak aan teruggedacht. Wij, wetenden en ontwikkelenden, volgen zo trouw en vanzelfsprekend (en vaak zo dociel) bepaalde gedragslijnen, dat we onattent of soms geërgerd de mensen tegen de vlakte lopen, die „tegen de draad in“ gaan. Elke beschaving brengt automatisering van beschavingselementen met zich mee, die eigenlijk ook een vorm van botheid of grofheid zijn:

De man die tegen de „Inlander“ snauwt: „Neem je petje af, als je tegen me spreekt!“

Of de man, die het stamhoofd een stoel aanbiedt en zelf beleefd blijft staan, maar daardoor juist onbeleefd is, omdat hij neerkijkt op zijn meerdere.

De man, die zijn Islamitische dienaar allerlei karweitjes laat opknappen juist als de bedoog gaat voor het middaggebed.

Niemand heeft schuld. De helft van de mensen is dom. En botsend en vloekend vervolgen wij onze weg van de ene beschaving naar de andere...

T. R.

EEN JAAR „NAVORSER”

Wat bereikt werd

Op 15-9-1960 verscheen als eerste proeve een korte inleiding van ons plan geregeld aandacht te wijden aan de geschiedenis van oud-Indische geslachten oorspronkelijk gepland op éénmaal per maand, maar, gezien de veelheid der binnengekomen reacties, principieel als een vaste rubriek in elk nummer aangehouden. Sindsdien blijft de post binnenstromen en krijgen wij de indruk dat deze rubriek vele trouwe lezers telt.

Het bezwaar van een 14-daags blad is, dat men er niet zo snel toekomt een inhoud of register van het in diverse nummers gepubliceerde aan te leggen, maar, doordat ons dezer dagen een verzoek bereikte om inlichtingen over een familie de Léau, waarover iets in de afgelopen jaargang verschenen zou zijn (helaas hebben we het niet kunnen vinden, en twijfelen we sterk aan de juistheid dezer opgave) namen we de diverse Ordners eens door, en stonden toen zelf toch nog wel verbaasd over het vele, wat in die luttele maanden toch al behandeld en verzameld was, en het leek ons zodoende toch wel wenselijk om onze lezers eens een beknopt overzicht te geven, van het apparaat waarover we op dit terrein beschikken.

Wellicht geeft dit onze lezers weer eens aanleiding om terug te komen op dossiers en zaken, die wij misschien slechts zijdelings behandelden in verband met andere geslachten.

Anderzijds brengt het hen wellicht tot het nazien van hun eigen familiepapieren, die we steeds gaarne ter inzage ontvangen, om, na er copie van genomen, en zo in onze verzamelingen ingevoegd te hebben, prompt weer te retourneren. Er is in de afgelopen jaren reeds al te veel verloren gegaan en wat thans nog vastgelegd kan worden, dient gedaan. Zo kregen we kort geleden een op het oog klein notitieboekje, vol met gegevens over oud-Koepanger geslachten, wie heeft zich ooit met deze vrij geïsoleerde groep Nederlanders op Timor geoccupeerd? Hieronder bevonden zich ook leden der familie Theedens, die volgens familielegende afstammelingen van de Gouverneur-Generaal van die naam waren.

Er is nog heel wat werk te verrichten, maar gelukkig ontbreekt het ons niet aan bekwame en vrijwillige medewerkers, waardoor onze kartotheek voortdurend aan betekenis winnen.

NAVORSER

Als eerste grondslag van ons werk dienen 2 grote kaartenbakken met enige duizenden fiches van namen van Indische families, met vermelding waar wat over hen wordt aangetroffen. Hoewel vermoedelijk wel enige hieronder zullen zijn, die ook in het bekende Repertorium van Jhr. van Beresteyn voorkomen, is dat met verreweg het merendeel niet het geval.

Deze index is namelijk opgebouwd uit de volgende werken:

1. Alle door wijlen Mr. Bloys van Treslong Prins gepubliceerde korte en langere artikelen in het Bat. Nieuwsblad, de Locomotief & Ons Nageslacht (Wijnaendts van Resandt No. 183, de reeks in ons nageslacht is wegens opheffing van dit tijdschrift na no. 193 afgebroken, doch kunnen de artikelen in de bovengenoemde couranten vaak uitkomst brengen.)
- 2) Voorts F. de Haan's Personalia (Priangan I) = W.V.R. 45.
3. en zijn Personalia tijdens het Engels. bestuur (bij dr. Kon. Inst. 92) W.V.R. 46.
4. Wijnaendts van Resandt's Gezaghebbers der O.I.C., op de buitencomptoirs in Azië (W.V.R. 70).
5. Feith. en Bloys van Treslong Prins. Erfnamen en deelhebbers in de Tjampea-landen. (W.V.R. 87).
6. Bloys van Treslong Prins: Apothekers in Ned. Indië. (W.V.R. 1865).
7. Victor Ido's 2 dln. met Indische souvenirs en anecdoten.
8. Graaff, H. J. v. de: Brieven 1816-1826.
9. Bosch, R. P. v. d. Alphab. naamlyst van gepensioneerde Ned. Ambtenaren, officieren en hunne vrouwen en wezen.

10. Collectanea genealogica Indica. 40. Ingekomen fragmenten van geslachtslijsten.

11. Adversaria Genealogica Indica 80 idem idem kleinere notities.

12. Römer, L. S. A. M. von — Historische Schetsen, Batavia 1921. (Bevat vele biogr. gegevens over oud-Indische medici en hun werk).

Hoewel deze klapper natuurlijk steeds aangevuld wordt, gebeurt het momenteel nog maar zelden, dat een naam, waarnaar gevraagd wordt niet wordt aangetroffen.

Naast de Collectanea & Adversaria beschikken we nog over een collectie genealogische dossiers meest gebaseerd op familieaantekeningen, over de geslachten:

Bish, Calbo, DiMonti, Dom, de Graça, Hageman, Harbung, Israel (uit Hildburghausen, Jogjal Israel (uit Hessen, Nijmegen, waartoe ook de bekende predikantenfamilie behoort), Koek (Malakka) de bekende erfeniskwestie met uitv. dossiers over div. deelgerechtigde families:

van Angelbeek, Ehrencron, Niessen, Monereau, Bond, Paulus, der Kinderen, van Zuylen, van Ranzow, Swaab, Meyer van Rozenburg, (Kraag Jogja, allianties v. d. Schalk, Emmen.)

Onder deze dossiers zijn er diverse samengesteld uit uitvoerige berichten, ingezonden door naamdragers, naar aanleiding van de in Tong-Tong gestelde vragen. Soms ontvingen wij slechts antwoord i.z. de personen waaromtrent een vraag gesteld werd, en kan men deze antwoorden natuurlijk niet tot dossiers rekenen, terwijl er ook nog in behandeling zijn, zo bijk. de vraag naar de oorsprong der naam Buchel van Steenberg, wat leidde tot de samenstelling van een grote parenteel van 's mans familieleden, ook in de vrouwelijke lijn.

Onder de min of meer uitvoerige antwoorden, ingekomen op onze vragen in Tong-Tong, noemen wij Hamar de la Bretonière, v.d. Kuyp van Bywegh, Boeckholtz, de Telles, Bédier de la Prairie, van Franquemont, v. Haase, Saffrie, Chalmers Hoync van Papendrecht, de Santy, Moll, Stiller, Veugen, Schimmelpenning, Payen, Thepass, von Wiem, Rhemrev, Vitalis, Consalves, Ruitenbach-van Blommestein, Kitztaff, Kleian, v. d. Vijver, Mehbaum, von Wolzogen etc.

Daarnaast zijn nog talrijke vragen, die we zonder meer uit onze kartotheek konden beantwoorden. Behalve de eerst genoemde klappers, beschikken we, dank zij onze ijverige medewerkers van de ficheerdienst, over duizenden notities uit de eertijds gepubliceerde gegevens uit thans onbereikbaar geworden archivalia uit de Compagniestijd, en later. Tot dusver zijn gefotocoupeerd, en groten-deels reeds op fiches gebracht:

Huwelijken te Batavia 1622—1652, 1718—1729, 1737—1738, 1748—1851, 1752—1754, 1756—1769, 1770—1779, 1780—1785, 1788—1802, 1802—1807. Geficheerd op namen van bruid en bruidegom zomede op die der getuigen.

Dopen te Macassar: 1727—1809, geficheerd op namen der ouders, namen der dopelingen en getuigen.

Huwelijken Macassar 1727-1828. Wapenborden in de kerken te Batavia. Wapenborden Macassar, Graftschriften aldaar. Overlijdensregisters 1819-1828 aldaar, Indische e.a. graftschriften 1673—1713 door Dan. Havar (28 W.V.R.

Lach de Bère, P. F. C. L. Gedenktekenen en genaant te Amboina (A-M) betr. 220 families. (W.V.R. 84). Div. Staten van Boedels en Gelden in het begin der 19e eeuw onder beheer der Weeskamers, te Batavia enz.

Bosch, R. P. v. d. Neerland's verleden in steen en beeld hieruit de pagina's betreffende Ceylon, India, Afrika etc. o.a. het bekende Lapidarium Zeylanicum.

Registers op de namen voorkomende in de Javase Courant 1814, 1815, 1816 en 1817, ontleend aan de exemplaren dier Courant aanwezig in de boekery van de heer W. H. Hoogland. Naarmate deze fiches in één groot alfabet verwerkt zijn zal onze hulp aan de aanvragers steeds in omvang kunnen toenemen, te meer, daar er als er nog fondsen

beschikbaar blijven, nog heel wat gedaan kan worden.

Mochten dan t.z.t. ook de fiches van de geboorte, huwelijks, echtscheiding en overlijdensinschrijvingen van 1814 tot 1923 opgenomen in de Almanak van Ned. Indië, welke door het Centraal bureau voor genealogie gemaakt worden, voor onderzoekers beschikbaar komen, zal het, ondanks het wegvallen resp. verloren raken van de originele registers op Java toch nog zeer wel mogelijk zijn, een redelijke familiegeschiedenis van de Indische Nederlanders vast te stellen.

Voor hen onder onze lezers, die in de gelegenheid zijn, persoonlijk een onderzoek in deze richting in te stellen, mogen volgende opgaven dienen:

Wijlen de heer W. Wijnaendts van Resandt publiceerde kort voor zijn dood in het Jaarboek van het Centraal Bureau voor genealogie, dl. III pag. 49 e.v., waarop later nog enkele errata en addenda verschenen zijn een opgave der „In Nederland aanwezige gedrukte en handschriftelijke bronnen voor genealogisch en historisch onderzoek naar personen of families in Indonesië.

a. Bij het benutten van dit in zijn soort voortreffelijke werk, houde men er rekening mede, dat de opgegeven signaturen voor de diverse stukken in het Alg. Rijksarchief nogal eens gewijzigd zijn, zodat deze niet steeds kloppen met de opgave. De diverse ambtenaren ter leeszal blijken echter steeds bereid eventuele aanvragers bij te staan, om hen op het spoor der vernummerde stukken te brengen. Adres Alg. Rijksarchief: Bleyenburg 7 te 's-Gravenhage.

b. In de lees- en werkzalen van het vroegere ministerie van Overzeese gebiedsdelen (Binnenhof 7) vindt men een compleet exemplaar der Almanakken met de B.S. opgaven, zomede een ex. der Javase Courant ter raadpleging.

c. Bij de afdeling: afwikkeling overzeese gebiedsdelen. Hooftskade 2, vindt men bij de steeds behulpzame heer Verstraten op kamer 6 (?) prima kartotheek over personen die in burger- of militaire kampen de Japantijd hebben doorgebracht, of daar overleden zijn.

d. Over de zoveel mogelijk up to date adressen der inmiddels gerepatrieerden en ook wel der nog heden in Indonesië verblijvende bewoners dier kampen, vindt men daar via de kartotheek over de ontvangers van het zgn. Japanse „smartegeld”, ook vaak het gewenste.

e. Voorts treft men op het Bankplein 5 het bureau der Oorlogsgravenstichting, dat weer inlichtingen kan verstrekken i.z. onze mensen die in Azië overleden zijn.

f. Zoekt men een oud vriend of familielid, waarvan men aanneemt dat hij of zij reeds gerepatrieerd is, vrage men inlichtingen aan de Rijksinspectie van de Bevolkingsregisters, Herengracht 23, die à raison van een gering bedrag, het gevraagde adres verschaft.

g. Tenslotte nog een zeer belangrijke bron, die veel zoeken over 19e en 20e eeuwers kan besparen, indien deze of hunne respect. echtgenoten in Gouvernementsdienst geweest zijn, nl. de Stichting Ind. Pensioenen, Nieuhuiskade 32, die met grote welwillendheid inlichtingen verstrekt, of zoekers in de gelegenheid stelt gegevens van hun kaarten over te nemen. Vooral voor ambtenaren die vaak verplaatst werden, kan dit van groot belang zijn, om de geboortedata en plaatsen der kinderen vast te kunnen stellen. Aangezien deze gegevens om de 5 jaar streng gecontroleerd werden, zijn de inlichtingen buitengewoon betrouwbaar.

NAVORSER

(Advertentie)

„INGET MATI” & „AD PATRES”

Fa. Johs. Orwejan & Zn.

Begravenis Onderneming

Opggericht 1924

Fred. Hendriklaan 7 - Den Haag

TEL.: 55.64.27 (2 lijnen)

Voor abonnees:
f 3,50 per 3 regels, elke
regel meer, één pop meer.
Voor niet-abonnees:
dubbel tarief. Alléén bij
vooruitbetaling.

ATTENTIE! Bij Ting Tings onder nummer, welke opzending der brieven nodig maken, wordt het tarief met 50 cent (totaal) verhoogd.

De brieven op Ting Tings, waarvoor geen porto werd gestort, kunnen worden afgehaald aan ons kantoor: Prins Mauritslaan 36 Den Haag.

Wie kan mij helpen aan het adres van Mevr. L. Franz-Maluv en Martha van Iterson voorheen Mr. Cornelis. Brieven No. 1481.

TE KOOP aangeboden Projectie apparaat 16 mm. (vooroorlogs). Te bevragen Tel. 361391 Den Haag.

Wie heeft klein soort Foxterrier weg te geven, geen ras. Tel. (01761)-3874.

Bejaarde Dame zoekt in A'dam een kl. zit-slaapk. parterre m. vaste wastafel, centr. verw., gebr. van tel. en voll. pension bij Indische familie. Buurt Churchillaan-Amstelkade. Geen beroeps-pension. Brieven: van Diemenlaan 23, Haarlem.

HUIWELIJK; Indischman, ongehuwd, nimmer gehuwd geweest, 45 jr. zoekt l.d.h.o.weg ser. kennism. met Ind. Dame 30-42 jr. Weduwe of gescheiden met kinderen geen be-zwaar. Brieven No. 1482.

Een blijvende herinnering: Ind. LANDSCHAP-PEN op doek, sawahs-bergen-flamboyant, enz. 90 x 45; f 15,—; kleiner f 10,— Oosterse Kunst „AURORA”. Anna Pauwlownastraat 3, Den Haag.

De INDISCHE Boeken van Leo LEZER, adres Zuid-Larenstraat 127 DEN HAAG; Prijs per deel f 2,70 plus porti. Prospectus op aanvraag.

TE HUUR bij Ind. Fam. kamer m. vol pension in Loosdrecht 1 kwartier. v. Hilversum. Bushalte voor de deur. Tel. 02958-3769.

Th. H. van Soest, Keizersgracht 505, Amsterdam koopt boeken over Indië (onverschillig welke taal en onderwerp).

De TOEKANG PIDJIT voor Vlaardingen is; Rudolf an Haack (Si Dolph), Joh. de Wittstraat 50b, tel. 01898-5550.

TE KOOP HOTEL (Horeca) m. pand. Centrum Den Haag. Brieven No. 1483.

GEZOCHT; door gezin; 3 volw. en 1 kind, een rustig en goed pension omgeving Amsterdam/buitenvijken voor de mnd. MAART t/m ultimo JULI. Brieven No. 1484.

J. G. YSSEL DE SCHEPPER

Firmant Alg. Ass.bedrijf „Argo”
Assurantiën, Financieringen, Hypotheekverz.

Kantoor en woonhuis Den Haag
Corn. de Wittlaan. 83 Tel. 557172

Speciale Levensverzekering tarieven voor Ambtenaren

Assurantie-Kantoor „MEER EN BOSCH”

Kantoor: Parkstraat 6, tel. 638945/t 232
Den Haag
Privé: Pinksterbloemplein 35 - Den Haag
tel. 360082 tot 9.45 uur v.m.

Wie wil gepidjit worden op Indische manier? Tel. Den Haag; 33.26.10. Opbellen na 17 uur. (door Ind. Dame ALLEEN voor dames)

Adres gevraagd van: Mevrouw Corry Roskot, gehuwd geweest met de heer Kok en later met de heer Marinissen, laatst gewoonde hebbende hoek Boeboelak, Tjwaringinlaan B'zorg. Had een transport-onderneming.

GEVRAAGD door Ind. R.K. echtpaar zonder kinderen, een Indische dame, 50-60 jaar, voor hulp in de huish., intern, gedurende 1 maand of langer. Goede behandeling verzekerd. Brieven; ir. L. H. Go, Clematisstraat 32, Almelo.

GEREPATR. totok, weduwn., 55 jaar, m. goede positie, ruime levensopv., niet aangesloten bij enig kerkgenootsch., z.s.k. met slanke kn. Ind. dame tot 40 jaar uit besch. milieu. Brieven onder No. 1485.

In Rusthuis cap. 110 pers. W. des Lands is positie vakant als ADJ. ADMINISTRATEUR met vooruitzicht te bekwamer tijd prom. tot ADMINISTRATEUR.

Slechts zeer goed onderl. boekhoudkundigen tot circa 55 j., ook Ind. gepensioneerden komen in aanmerking; woonruimte niet beschikb. Brieven m. uitv. inl. omtr. levensloop en... richting, ver-langd salaris, enz. onder No. 1486 van Tong Tong.

ADVERTEER IN *tong tong*

SINGER SELECTEERT INDISCHE KRUIDEN

Wordt U te zwaar?
Neem de veilige
Indische
**ONTVETTINGS-
PILLEN**
40 stuks f. 1.30
120 stuks f. 3.40

(KOEMIS KOETJING)
REMOEKDJOENG
Urine-afdrivend
In tabletten: 20 st. f. 1.25
100 stuks f. 4.95
In kruiden: f. 2.31

Verhoog Uw
galwerking door
TEMOE LAWAK
Bloedzuiverend,
zacht laxerend
In tabletten: 20 st. f. 1.25
100 stuks f. 4.95
In kruiden: f. 2.65

N.V. THE SINGER IMPORT - HOF 39 - AMERSFOORT, TELEFOON 5547

Weer groter advertentie in Tong-Tong
want er zijn

weer meer nieuwe afnemers van

Ketjap „SEDEP” per grote fles 600 cc. f 2.75
„SEDEP SPECIAAL”, sterk geconcentreerd
per fles 600 cc. f 3.50

DEN HAAG:

Firma Keemink, Mimosastraat 1, Telefoon 397373

Vishandel Korving, Raaphorstlaan

Toko Betawi, Kon. Emmakade 114, Tel. 332610

Poelier A. Waal, Dierenselaan 38, ook Loempiavellen, Telefoon 390941

Vishandel Moerkamp, Zuidlarenstraat 80, ook Ind. Produkten

Levensmiddelenbedrijf M. Keesmaat, Groenesteinstraat 83, Telefoon 392596

v. d. Kraats Vishandel, Heeswijkplein 86, Telefoon 325651

v. d. Kraats Vishandel, Withuisstraat 22, hoek Gouverneurlaan

Poslier Ruardy, Ambachtsgaarde 152, Telefoon 660664

Toko Toet, Beeklaan 376, Telefoon 398524

Toko Toet, Leijweg 867, Telefoon 660225

Tante Dora, (Grote Markt)

Vishandel A. J. v. Wijk, Bouwlustlaan 111, Telefoon 665778

Toko Bernhard, v. Effenstraat 35, Telefoon 660451

Soedi Mampir, v. Boetzelaerlaan 15, Telefoon 552432

Thans ook verkrijgbaar te:

Nijmegen, Eindhoven en omgeving Toko Istimewa, Groenewoudseweg 307, Eindhoven.

Dordt, A. v. d. Valk, Levensmiddelenbedrijf, Voorstraat 263, Telefoon 6427

Dordrecht, Breda en omgeving Waroeng Keliling „Istimewa”, v. d. Merkstraat 14, 's-Gravendeel

Amsterdam, De Indische Winkel, J. H. G. Weenink, Overtoom 24, Telefoon 020-125525.

Rotterdam, Waroeng Keliling Plat, v. Mussenbroekweg 26.

Leidsendam, Levensmiddelenbedrijf M. M. J. v. d. Lubbe, Tedingerstraat 49, Tel. 01761-1667.

Provincie Overijssel, Rijssen, Waroeng Keliling von Oertel, Beatrixstraat 3.

Hendrik Ido Ambacht, Waroeng Keliling „De Goede”

Utrecht, Vishandel Erkemey, Wallensteinlaan 23, Telefoon 42877

Zeist, Toko Mampir, Kritzingerlaan 1, Telefoon 5833

Leiderdorp, J. van Sandijk, Splinterlaan 13, Telefoon 33800

Vraag Uw winkelier alleen KETJAP „SEDEP” en „SEDEP SPECIAAL”

En geef hem ons adres:

Ketjapfabriek „SEDEP” - Gelemerbloem 13 - Wieringen

Dat leuke „Indische domineren“
PENTOLLEN

Een ideale tijdpassering
voor de lange winteravonden
TONG-TONG biedt aan: een stel
pentolkaarten voor slechts één gulden
Bestellingen bij Prins Mauritslaan 36
Den Haag
of door storting op giro 6685

DOE HET ZELF MET ONS ADVIES

GBR. GAAL

- HISTORIE KLEURLAKKEN
- REINIGING BEHANGSELS
- WONINGTEXTIEL
- * LUXAFLEX ZONWERINGEN

Fahrenheitstraat - Den Haag
Hoek Copernicusstraat - TELEF. 63.4. 48

Stichting „Het leven begint
bij 40“

N.Z. Voorburgwal 288 - Amsterdam C
Telefoon 320-222897

ieder die de 40 gepasseerd is kan van de
diensten der Stichting gebruik maken, on-
geacht politieke of godsdienstige richting.
In dit orgaan biedt het Bedrijfsleven posities
aan, waarop deelnemers/sters kunnen re-
flecteren.

Deelnemers/sters zijn zij, die jaarlijks f 10,-
betalen. Dit bedrag geeft recht: a) op regel-
matige toezending van het 14-daags orgaan;
b) het solliciteren op de aangeboden posities;
c) tot het adverteren onder de rubriek:
„Werknemers/sters bieden zich aan“ tegen
f 0,75 per advertentie van 4 regels, voor
zover plaatsruimte.

Wie gaat er mee met de „WESTLAND TOURS“

Gabr. Metsstraat 1 - Den Haag - Telefoon 070-336870

Onze laatste reis naar: MALAGA reiskosten EXCL. f 175 - vertrekdatum 4 Dec. reisduur 21 dagen.
INCLUSIEF gehele verzorging f 465,-. Nog slechts enkele plaatsen beschikbaar.

Indeling der reisroute:

- 1e dag van Den Haag naar Parijs.
- 2e dag van Parijs naar Bordeaux.
- 3e dag van Bordeaux naar Burgos.
- 4e dag van Burgos naar Val de Penas
- 5e dag van Val de Penas naar Malaga, met haar heerlijke temperatuur en haar prachtige stranden,
waar men het gehele jaar kan baden.

Naar: ARENIS DE MAR f 125,- reiskosten excl. verzorging, reisduur 12, 21 of 25 dagen.

Onze reiswagens zijn voorzien van Bar-Frigidaire-Toilet

Tijdens de reis GRATIS koffie en service, speciaal zo wel bekend aan allen,
die reeds eerder met Westland Tours reisden.

LEZING UTRECHT TEMPO DOELO

door BRETON DE NIJS (R. Nieuwenhuis)

Op 20 november a.s. 8 uur, Blauwe Zaal. (Stadsschouwburg Lucas Bolwerk)
organiseert Boekhandel Bijleveld een causerie over het mooie fotoboek
TEMPO DOELOE, met dia's van het oude Indië.

Iedereen is welkom. Kaarten à f 1,- tel. te reserveren of af te halen bij:
Boekhandel Bijleveld - Janskerkhof 7 - Utrecht - Telefoon 10800

En toch eet U het lekkerst
bij het bekende
Indisch Restaurant

„DOEA KOENTJI“

Thomsonlaan 17 - Den Haag
Telefoon 638384

Billijke prijzen - Gezellige sfeer
Prettige bediening - Ruime parkeergelegenheid
Elke Zaterdag, Zondag en Feestdagen
afwisselend: NASSI GOERIH, NASSI
KOENING en GOELÉ KAMBING

Geopend: Alle werk-, zon- en
feestdagen vanaf 12 uur

Te bereiken met tram, 3-7-12-14 en bus 15
Dir.-Eig. J. C. WALDT

Satoe is EEN, batoe is steen.
KOKKIES Rijsttafelartikelen en Spekkoek juist
iedereen van

KOKKIES RIJSTPALEIS

Slotermeerlaan 125 - Telefoon 130362
Witte de Withstr. 128 - Tel. 89438
Amsterdam

Verzending door geheel Nederland.

Den Haag te koop:

VERKADE ARTIKELENZAAK

met zonnig huis, zeer ruime inventaris
en Goodwill f 10.000,-.

Geen diploma's vereist. Te bevragen:
Theresiastraat 262, Den Haag.

ÉÉN VAN ONZE GROTE COLLECTIE BANKSTELLEN

Slaapbankstellen in vele modellen

2-Persoons Bank met 2 Fauteuils, met
wollen bekleding naar keuze vanaf f 495.-

Salontafels vanaf f 49.50

drie maanden rentevrij, natuurlijk bij:

jan Rijkstra
eig. h. t. drabbe

complete woning-inrichting/dames-heren-kinderkleding - de constant rebeckestraat 23-49, den haag - telefoon 333577

BOLS

voor
de man
met
de fijne
neus!

DE heerlijke drank van
Tempo Doeloe
(zonder ENIG
conserveermiddel)

iglo
DIEPVRIES
NASI GORENG

Fonteyn

% te DJOKJA & Co

Vlamingstraat 5 - Den Haag - Tel. 11.66.77
**Brillanten Oorknoppen
Markiesringen**
in 24 karaats goud
DIVERSE PRIJZEN

Wie
AMSTEL
drinkt...
doet zó

ITOE LAH!

Porcelain Kop en Schotel met Dierenriem f 1.95
Mooi verzilverd lepeltje met Dierenriem f 1.95
Herinnering uit voorm. Ned. Indië
Verz. lepeltjes met Heilig Kanon, Amsterdam Poort,
Van Heutsz Monument, Wapen Soerabaja etc. f 2.25
Dit alles en nog veel meer bij

de Vries

Uw WINKEL VOOR LUXE en HUISSH. ART.
Laan van Meerdervoort 566a (bij de remise)
TEL. 320008 - DEN HAAG

KOPPIE DJAWA

1e Kwaliteit
Grote partij tjap **LOEWAK**
Vakkundig gebrand
Grossiersprijs 90 ct per 250 gram.
Minimumafname 25 Kg.
Monsters verkrijgbaar

V. GALSTAUN

Adelheidstraat 53 - Den Haag
Telefoon 856358

EEN NIEUWE LAMP
NODIG??

.. draai er een **SPLENDOR** lamp in
N.V. Splendor Gloeilampenfabrieken - Nijmegen

JOS INDEN

Leidsestraat 52 - Amsterdam
Telefoon 020-34555

INKOOP

van gouden sieraden, gouden munten
en brilljanten

Waar een WIL IS, is een weg naar lekker eten!

DUS naar „WILIS” eethuisje

Jac. v. d. Doeststraat 28 - Telefoon 330866 - Den Haag

Wij bezorgen ook

Restaurant Wijnands

v/h Cecil
Hoogstraat 12 - Den Haag
Telefoon 115300
Hollandse en Indische Keuken
Dir. M. WIJNANDS
v/h Grand Hotel, Makassar

GAAT HET OM UW OGEN?
ga naar
v/h J. H. GOLDBERG Surabaya.
LILIAN

Overtoom 133, Amsterdam, Tel. 89537
Voor ledenfondsl. van 30-40% korting

PROEFT HET
ER IS GEEN BETERE!

MANIS, SEDENG DAN ASIN
Verkrijgbaar bij de meeste Indische toko's
over het gehele land en bij
VANKA KAWAT
Dr Augusteinaan 40 - Rijswijk (Z.-H.)
Telefoon 984632